

Новини

ПЕТА НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО ХИМИЯ

Петата национална конференция по химия беше организирана от Съюза на химиците в България със съдействието на Българската академия на науките, Химикотехнологичния и металургичен университет в София, Университетът „Проф. д-р Ас. Златаров“ в Бургас и химическите факултети в университетите в София, Пловдив, Шумен и Благоевград и Университета по хранителни технологии в Пловдив. Тя е продължение на традиционните срещи на българските химици и инженер-химици, които работят по проблемите на химическата наука, производство и образование.

Конференцията се проведе на 29 и 30 септември и 1 октомври 2004 г. в Дома на техниката в София. Тя бе открита от председателя на Организационния комитет проф. дн Л. Петров. Слово при откриването произнесе председателят на Съюза на химиците в България проф. дн И. Шопов. Бяха изнесени следните пленарни доклади:

- „Комплекси на мед с биологично активни и лекарствени вещества и тяхното клинично приложение“ от акад. П. Р. Бончев;
- „Стъклата като физическо състояние, нов материал и химически агент“ от акад. И. Гуцов;
- „Приносът на химиците за икономическото развитие на България“ от инж. Н. Найденов.

Програмата на конференцията включваше следните 12 тематични направления: физикохимия и електрохимия (4 устни доклади и 15 постерни съобщения); органична химия (7+30); неорганична химия (8+15); аналитична химия (7+32); катализ (3+23); инженерна химия (4+8); химия и околна среда (16 устни доклади); полимери – пластмаси, каучуци, химични влакна, целулоза (10+17); неорганични технологии (8+13); силикатни материали (6+9); нефтопреработване, нефтохимия и органичен синтез (5 устни доклади); лекарствени продукти и парфюмерийно-козметични средства (8 постерни съобщения).

В представените 81 устни доклади и 170 постерни съобщения бяха отразени постиженията на българските химици през последните 3 години и бяха набелязани нови направления и обекти за бъдещи изследвания.

В проведените дискусии беше констатирано изоставане на нашата химическа наука от съвременните тенденции в развитието на химията в Европа и света. Като основни причини за това бяха отбелязани много ниското ниво на финансиране на научните изследвания, остаряла-

та морално и технически материална база, липсата на ясна перспектива за развитие на младите научни кадри и ниското заплащане. Наред с това основни негативни фактори са липсата на държавна политика в областта на науката и пълната незаинтересованост на индустрията от поддръжка на научните и технологичните изследвания.

В рамките на конференцията беше проведена дискусия на тема „Метрология в химията“, на която бяха обсъдени редица въпроси, свързани с неопределеност и проследимост, валидиране на методите за химичен анализ и акредитиране на лабораториите за химичен анализ съгласно БДС EN ISO IEC 17025:2001. Тези въпроси придобиват изключително значение за българското производство и търговия предвид предстоящото ни присъединяване към Европейския съюз.

Положителен факт е, че в по-голямата си част докладите и съобщенията на конференцията бяха представени от млади химици.

*Л. Петров
Гл. редактор*

110 ГОДИНИ КАТЕДРА ПО НЕОРГАНИЧНА ХИМИЯ В СОФИЙСКИЯ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“

На 1.10.1888 г. в София започват занятията на токущо открития Висш педагогически курс. С Указ на Княза от 28.12.1888 г. се създава Висше педагогическо училище с два отдела: историко-филологически и физико-математически. През октомври 1889 г. д-р Никола Добрев (роден през 1861 г. в Шумен) чете първата лекция по неорганична химия, поставяйки началото на университетското образование по химия в България. През 1894 г. Н. Добрев е избран за редовен професор и титляр на Катедрата по неорганична и аналитична химия. По достъпните ни данни това е първият път, когато се използва името „Катедра по неорганична и аналитична химия“. Влезният в сила на 1.10.1904 г. Закон за Българския университет „Братя Евлогий и Христо Георгиеви от Карлово“ регистрира, но (поне в повечето случаи) не създава катедрите, тъй като Правилникът на Висшето училище (изготвен на основата на Закона за него от 1894 г.) дава това право на факултетните съвети и на Академичния съвет. През 1924 г. Катедрата се разделя на Катедра по неорганична химия и Катедра по аналитична химия.

Тези факти дадоха основание през 2004 г. сегашната Катедра по обща и неорганична химия на Химическия факултет на Софийския университет да отбележи 115-та годишнина на университетската неорганична химия в България и 110-та годишнина на Катедрата по

неорганична и аналитична химия и да бъде съпричастна в честването на 80-та годишнина на самостоятелната Катедра по аналитична химия.

Състоялата се на 23.11.2004 г. Научна конференция „115 години Университетска неорганична химия“ бе придружена с организираните от Катедрата за четвърти път Научно-приложен семинар „Нови материали“. На Конференцията и Семинара, открити с встъпително слово от декана на Химическия факултет доц. дн Ив. Петков и приветствия от сродните катедри от ХТМУ и ЮЗУ „Неофит Рилски“ и от Катедрата по аналитична химия, бяха представени повече от 100 устни и постерни съобщения. В отделна книжка на „Годишник на Софийския университет, Химически факултет“ бяха публикувани кратък преглед на историята на преподаването на неорганична химия в Университета и на Катедрата [1], библиография на Д. Баларев [2] и обзори [3–9] на почти всички основни направления на научната работа на Катедрата.

В настоящата статия се прави опит за един съвсем кратък преглед на развитието и многостранната дейност на Катедрата през повече от вековното ѝ съществуване.

МАЛКО ИСТОРИЯ

Проф. д-р Н. Добрев (възпитаник на университетите в Йена и Женева, получил докторска степен по физика в последния) е ръководител на Катедрата до 1907 г., когато (при временното затваряне на Университета) е уволнен. През следващите години понякога чете лекции като извънреден професор. През 1907 г. в Катедрата постъпва Захари Караогланов (1878–1943 г.), завършил нашето Висше училище и специализирал две години в института на В. Оствалд. През 1920 г. той вече е редовен професор и ръководител на Катедрата. През същата година за доцент в Катедрата е избран д-р Димитър Баларев (1885–1964 г.), завършил започнатото в нашия университет образование в Загреб, където защитава докторат. При избора му дотогавашният русенски учител е бил автор на 28 научни съобщения, 24 от които публикувани в авторитетния „Z. anorg. allg. Chemie“. През 1923 г. Д. Баларев е избран за извънреден професор, но на обявения през 1928 г. конкурс за редовен професор не е избран главно поради отрицателните рецензии на проф. Ив. Странски и проф. З. Караогланов. За такъв е избран през 1930 г. и остава ръководител на Катедрата до пенсионирането си през 1958 г.

При разделянето си през 1924 г. Катедрата е завършила периода на организиране и утвърждаване, получила е собствен облик и място като учебен и научен център в европейската химична наука.

През периода 1924–1958 г. тя постепенно увеличава своя състав. След пенсионирането на Д. Баларев временно се ръководи от ръководителя на Катедрата по неорганична химична технология проф. Ив. Трифонов.

Изборът за професор по неорганична химия и за ръководител на Катедрата на тогавашния доцент по физикохимия и бъдещ академик Георги Близнаков (1920–2004 г.) бележи нов етап в развитието ѝ. Той се характеризира със значително нарастване на състава ѝ (наложено от рязко увеличения брой студенти), качествено ново развитие на традиционните за Катедрата научни направления и значително разнообразяване на научната ѝ тематика. От 1964 г. с избора за доцент на проф. дн К. Костадинов започват изследвания в областта на радиохимията и през 1972 г. се обособява Лаборатория по радиохимия. Дългогодишните традиции на Факултета и Катедрата в изследването на кристализационните и съкристализационните процеси служат като основа за създаване през 1980 г. на Проблемна научноизследователска лаборатория по особено чисти вещества, ръководена от проф. дн Е. Киркова. През 1982 г. тя се отделя като самостоятелно звено на Химическия факултет, преобразувана е по-късно в Институт по чисти и особено чисти вещества и се ръководи от проф. Киркова (до 1989 г.), доц. д-р Д. Тодоровски (1989–1994 г.) и доц. д-р Н. Минкова (1994–1999 г.), след което отново се слива с Катедрата.

След оттеглянето на акад. Близнаков Катедрата се ръководи от проф. дн К. Кънев (1928–2001 г.) в периода 1989–1993 г., проф. дн Д. Лазаров през 1994–1999 г. и доц. д-р Д. Тодоровски (от 2000 г.). В условията на радикални промени в социално-икономическия живот на страната проф. Кънев и проф. Лазаров успяват да запазят и развиват добрите традиции на Катедрата и академичния дух.

През изминалите 115 години в Катедрата са работили повече от 100 души – преподаватели и специалисти. През цялото това време тя е била и източник на кадри за други научни, а и държавни институции. В края на учебната 2003/2004 г. в Катедрата работеха един гост-професор, 6 доценти, 13 асистенти, 6 специалисти с висше и 5 със средно образование, 6 редовни докторанти и 10 специалисти, работещи по договори, сключвани чрез Научноизследователския сектор на Университета. Катедрата разполага с около 1600 m² работна площ, вкл. Лаборатория по радиохимия и Опитно-производствена база за вещества с висока чистота.

УНИВЕРСИТЕТСКОТО ОБУЧЕНИЕ ПО НЕОРГАНИЧНА ХИМИЯ

Проф. Добрев чете лекции по неорганична и аналитична химия. Той е завършил образованието си преди създаването на теорията на електролитната дисоциация и оформянето на физикохимията като самостоятелна дисциплина. Ако се съди по сведения на съвременници, лекциите му са били изцяло систематични,

той изглежда не е успял да отрази в тях развитието на химичната наука. Проф. Караогланов прави сериозен опит за преустройство на обучението. Въпреки усилията му, излезлият през 1920–1923 г. негов учебник „Основи на неорганичната химия“ (в две части) остава в значителна степен систематичен. Проф. Баларев се отнася с голямо внимание към преподавателската работа. През 1941–1943 г. излиза неговият „Учебник по неорганична химия“ в две части. Авторът си поставя задачата (и в значителна степен успява) да изложи не само добре систематизирани факти, а да покаже логиката, проблемите и връзката на идеи в неорганичната химия. По негово време лабораторният практикум е изцяло преустроен и престава да бъде поредица от синтези. Ръководството за упражнения (Д. Баларев и Н. Коларов, 1956 г.) има облик на практически курс по обща и неорганична химия.

Акад. Близнаков, а по-късно проф. Киркова и проф. Лазаров правят радикални изменения. Частта по обща химия се превръща в теоретична и физикохимична основа на излагането на химията на елементите и техните съединения. С участието практически на всички членове на Катедрата се преустройва системата за контрол на знанията и Катедрата значително изпреварва времето в това отношение.

Учебникът на проф. Лазаров, преработван и преиздаван многократно, е един от най-популярните учебници по неорганична химия в страната. Особено внимание заслужават учебникът по обща химия на проф. Киркова (2001 г.) и този по обща химия за нехимици на доц. Б. Дякова (1995 г.). Вече няколко години се ползва ръководството за упражнения на доц. Р. Дафинова и съавтори. Членове на Катедрата са автори и на едни от най-популярните учебници по химия за средното училище (Г. Близнаков, Д. Лазаров, доц. Ст. Манев, Костадинов). Тази традиция се продължава и от по-младите колеги (П. Василева). Следва да се отбележи големият обем научно-популярна литература, създадена от много членове на Катедрата, но в най-голяма степен от Д. Лазаров, Ив. Лилов, Ст. Манев. Някои от тези книги бяха преведени на няколко чужди езика.

Катедрата е организатор на две много успешни специализации (по радиохимия и по особено чисти вещества), функционирали в различни периоди в рамките на съществуващия по-рано 5-годишен (магистърски) курс по химия, а сега предлага магистърски програми над бакалавърската степен по химия на твърдото състояние, чисти вещества и материали на тяхна основа, неорганични вещества и материали за съвременните технологии, наноматериали и нанотехнологии (съвместно с Катедрата по аналитична химия, радиохимия и радио-екология).

1. *Кристализационни процеси.* Изследванията по замърсяване на утайки, провеждани от Караогланов с аналитична цел, са по същество изследвания на кристализационни процеси. Разбира се, истински разцвет тези изследвания получават с работите на Баларев, довели до създаването на неговата теория за строежа на реалните кристали. Да се придава на неговата концепция за микроблоковия растеж на кристалите универсален характер е очевидно погрешно, но и цялостното отричане на този механизъм на кристализация е неоправдано.

Качествено ново развитие тези изследвания получават с преминаването в Катедрата на акад. Близнаков. Близнаков е първият, който въвежда адсорбцията като термодинамичен и кинетичен фактор в теорията на кристалния растеж. Работите на Близнаков, Киркова и голяма група техни сътрудници дадоха съществен принос в теорията на кристализационните и съкристализационните процеси и получаването на монокристали от нискотемпературни разтвори. Макар и в доста по-ограничен обем тези изследвания продължават и в момента с разкриване на нови страни на механизма на съкристализацията (доц. М. Джарова, Б. Донкова, Ж. Пенчева) и морфологията и кинетиката на нарастване на кристалите (Ал. Биков) [3].

2. *Адсорбция и катализ.* Изследванията, започнати от доц. Д. Владов в средата на 50-те години с участието на доц. Вл. Дякович и Ш. Динков, придобиват размах и се задълбочават с включването в тях на Близнаков, Лазаров, Дякова, Манев и др. Изследват се каталитичната активност на метални сплави и стъкла и метал-металоксидни катализатори, механизмът на адсорбцията на газове върху чисти повърхности, проведени са и първите полуемпирични квантовохимични изследвания върху адсорбцията на газове върху метални клъстери (Лазаров, проф. дн П. Марков, доц. Д. Дракова) [4]. Редом със синтеза и охарактеризирането на нови метал-оксидни катализатори (проф. дн Д. Механджиев, Св. Ванкова) в последните години се развиват и изследвания (по програмата на НАТО „Наука за мир“) на фотокаталитичната активност на чист и модифициран TiO_2 (прах и слоеве) (доц. Ц. Душкин, Тодоровски, А. Божинова, М. Узунова, М. Костадинов).

3. *Химия и физика на луминофорите.* Изследванията върху ZnS , започнати от проф. Кънев в средата на 50-те години, се развиват и разширяват с участието на доц. Р. Дафинова, доц. Л. Григоров и редица докторанти. Проучени са луминофори на основата на тиоцианати, алкални и алкалоземни халогениди, оксиди на Zn , $Sn(II)$, $Ce(IV)$, Y , ди- и ортофосфати. Особено внимание е отделено на практически важния нискотемпературен синтез. Волфрамати, активирани с редкоземни елементи, бяха изследвани от Дафинова, К. Папазова и Божинова. В последните години Григоров, Н. Манева и

В. Пелова успешно осъществяват международно сътрудничество с водеща в областта фирма по синтеза на разнообразни луминофори.

4. *Вещества с висока чистота.* През 30-те години на миналия век проф. Н. Коларов (тогава асистент на Баларев) започва изследвания върху пречистването на неорганични кристални соли, запазва тези си интереси и ги предава на сътрудниците си вече като ръководител на катедра в сегашния ХТМУ. Изследванията на кристализационните и съкристализационните процеси на Киркова, Джарова, ст.н.с. Н. Теодосиев и редица други са основата, върху която се създават първите технологии за получаване на особено чисти вещества в Катедрата. Много скоро редом с тях започват да се прилагат и развиват ректификационни и дестилационни (Василева, А. Памятних), йонообменни (Минкова, Тодоровски), екстракционни (М. Миланова, Тодоровски) методи и микрофилтрация (Василева). Цялостен обзор на изследванията в Катедрата и Института в тази област е направен в [5].

5. *Радиохимия и ядрена химия.* Привличането в Катедрата на проф. дн К. Костадинов поставя началото на радиохимичната тематика. В различни периоди в Лабораторията по радиохимия работят проф. дн И. Кулев, Тодоровски, доц. Я. Янев, доц. дн Р. Джингова, Г. Чапкънова, Б. Василев, В. Мавродиев и др. Провеждат се изследвания върху радиохимията на охлаждащата вода от първия контур на ядрените реактори, неутронно-активационния анализ, радиометрията на меки бета-излъчватели, химията на горещите атоми, приложението на радионуклиди. Сътрудници на Лабораторията дават своя принос за изясняване на последиците от аварията в Чернобил (1986 г.). В последните години започнаха проучвания в една по същество неизследвана досега област – механохимия на съединенията на *5f*-елементите (П. Ковачева, Тодоровски, Мавродиев) [6].

6. *Квантова нанодинамика.* Детайлен и задълбочен преглед на състоянието, проблемите и достиженията на квантовата нанодинамика са представени от доц. Д. Дракова и доц. G. Douen (Германия) в [7]. В своите изследвания на наноскопски системи авторите следват и дават принос за очертаването на тенденциите в развитието на тази област на квантовата химия.

7. *Химия и технология на рядкоземните елементи.* Започнати преди 20 г. като част от работите по получаване на особено чисти вещества, тези изследвания придобиха самостоятелен характер. Осъществено бе получаването на Y_2O_3 с висока чистота (Минкова, Тодоровски). Разработени бяха химичните основи на технологии за извличане на рядкоземни елементи от отпадъчни материали и като страничен продукт (Тодоровски, Минкова, Миланова, А. Терзиев) [10,11], изяснени бяха възможностите за механоактивиран синтез на лантаноидни силикати (Минкова, Г. Цветков). В последните години вниманието бе насочено към химията на твърдофазни комплекси на лантаноиди с алкилфосфор-

ни и карбоксилни киселини и тяхното приложение при разделяне на рядкоземни елементи и като предшественици за получаване на керамични материали и тънки слоеве (Тодоровски, Миланова, М. Гецова, Н. Петрова, Р. Тодоровска, проф. дн М. Арнаудов) [8].

8. *Наноматериали.* Работата в тази област започна през 2000 г. с привличането на Ц. Душкин в Катедрата. Изследванията (с участието на редица студенти и по международни договори) са главно в областта на синтеза и приложението на полупроводникови наночастици (CdS, CdSe, ZnS), получени по метода на обратните мицели и на т.нар. core-shell частици ZnSe/полимер, CdS/ZnS. Осъществени са сложни органични синтези на някои от необходимите като изходни материали органично-метални съединения [9].

ТЕХНОЛОГИЧНА И ПРОИЗВОДСТВЕНА ДЕЙНОСТ

Членове на Катедрата и Института са разработили или адаптирали повече от 200 лабораторни и промишлени технологии за получаване на вещества с висока чистота и някои материали на тяхна основа, внедрени в Опитно-производствената база на Катедрата или в стопански организации. Произвеждат се повече от 300 вещества с квалификации чист, чист за анализ, химически чист, особено чист, предназначени за аналитична и лабораторна практика, различните области на електрониката и оптиката или използвани като суровини във фармацевтичната и др. промишлености. Следва да бъде отбелязан приносът за развитието на технологичната и производствената работа на Н. Ганчев, А. Терзиев, Минкова, Памятних, Василева, Тодоровски и на голяма група колеги, някои от които работещи повече от 20 г. в тази област. Редица данни за технологичната работа са представени в [5].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Направеният кратък преглед дава представа за многостранната и плодотворна работа на Катедрата по неорганична химия през дългогодишното ѝ съществуване. Отбелязването на годишнините на университетското образование по неорганична химия и на самата Катедра е израз на уважението ни към предшествениците ни и основа за оценка на постигнатото и очертаване на насоките за бъдещо развитие. Допълнителни данни за Катедрата могат да се намерят на www.inorg.chem.uni-sofia.bg.

ЛИТЕРАТУРА

1. D. Lazarov, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 19.
2. B. Donkova, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 31.
3. M. Djarova, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 43.
4. S. Manev, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 67.
5. P. Vasileva, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 105.

6. P. Kovacheva, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 83.
7. D. Drakova, G. Doyen, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 123.
8. D. Todorovsky, M. Milanova, M. Getsova, N. Petrova, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 169.
9. C. Dushkin, B. Bochev, T. Brankova, S. Emin, G. Pieva, A. Loukanov, K. Papazova, I. Petrov, V. Ruychev, I. Stoychev, G. Yordanov, E. Adachi, Ann. Univ. Sofia, Fac. Chim., 97 (1), (2004) 197.
10. D. Todorovsky, N. Minkova, M. Milanova, A. Terziev, Bulg. Chem. Commun., 32 (2000) 275.
11. D. Todorovsky, N. Minkova, A. Terziev, M. Milanova, G. Tzvetkov, in Tribology 2001', Proc. Int. Conf. Sofia 2001, Eds. E. Assenova, A. Yankov, TEMTO, Sofia, 2002, p. 116.

Д. Тодоровски

80 ГОДИНИ КАТЕДРА „АНАЛИТИЧНА ХИМИЯ“ (1924–2004 г.) И 115 ГОДИНИ ПРЕПОДАВАНЕ ПО АНАЛИТИЧНА ХИМИЯ В БЪЛГАРИЯ (1889–2004 г.)

На 03.12.2004 г. от 13.30 часа в препълнената аула на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ се проведе тържествено честване по случай 80 г. на катедра „Аналитична химия“ и 115 г. преподаване по аналитична химия в България, ръководено от декана на ХФ проф. дн Ив. Петков. На тържеството присъстваха председателят на БАН акад. Ив. Юхновски, ректори и зам.-ректори, декани, депутатът доц. д-р Б. Великов, ръководители на катедри, представители на агенции, институти, лаборатории и фирми, колеги – химици и аналитици.

Акад. проф. дн Панайот Р. Бончев изнесе доклад на тема „Създаване и развитие на катедра „Аналитична химия“ на СУ – кратък обзор“. Ръководителят на катедрата чл.-кор. проф. дн Димитър Цалев направи презентация „80 години катедра „Аналитична химия“ – традиция, приемственост, развитие, оптимизъм!“ Докладите ще бъдат публикувани в списанията „Ann. Univ. Sof., Fac. Chim.“ и „Химия“ през 2005.

Беше отдадена почит и признателност към делото на основоположниците и строителите на аналитичната химия в България: проф. д-р Никола Добрев, първия лектор по аналитична химия (1889 г.), автор на първото учебно пособие „Ръководство по качествената химическа анализа“ (1891 г.) и първия ръководител на обединената Катедра по неорганическа и аналитическа химия (1904 г.); проф. Захари Караогланов, ръководител на първата в Европа самостоятелна Катедра по аналитична химия от 1924 до 1943 г. и чл.-кор. проф. д-р Никола Пенчев (ръководител на катедрата от 1943 до 1971 г.).

Чл.-кор. Д. Цалев благодари на ветераните на Катедрата, повечето от които присъстваха на честването (доц. Д. Нонова, доц. Р. Христова – ръководител-катедра 1972–1982 г., доц. дн Хр. Даиев, доц. Ст. Белчев,

доц. Б. Евтимова, Л. Шишкова, М. Иванова и др.), като подчерта особената роля на акад. П. Р. Бончев (ръководител-катедра 1991–1999 г.) за развитието на учебната и научната дейност на катедрата и създаването на признати у нас и в чужбина школи в областта на каталитичния анализ и активиране на хомогенно-каталитичните реакции, координационната химия, бионеорганичната (биокоординационната) химия.

Ръководителят на катедрата представи щатния състав: 6 професора, 5 доцента, 9 асистента (ст. ас. д-р А. Ахмедова, гл. ас. Г. Георгиев, гл. ас. д-р Г. Гочев, ст. ас. д-р И. Дакова, гл. ас. д-р Б. Иванова, ст. ас. д-р И. Панчева-Кадрева, гл. ас. д-р Г. Пеков, ст. ас. д-р Б. Златева, ас. Д. Цекова-Стефанова), 5 химика (С. Зарева, И. Илиев, Р. Божилова, К. Георгиева, В. Петрова) и 12 докторанта. Хабилютираните преподаватели бяха представени с жинерадостни фотографии и най-характерните за тях ключови думи и фрази: чл.-кор. проф. дн Д. Л. Цалев (атомна абсорбция; хидридно генериране; биологични проби), проф. дн Стоян Александров (методи за разделяне и концентриране), проф. дн Михаил Арнаудов (инфраредна спектроскопия; структурен анализ), проф. дн Ивелин Кулев (радиоаналитична химия; археометрия), проф. дн Мариана Митева (координационна и биокоординационна химия), проф. дн Васил Симеонов (хеометрия; екометрия), доц. дн Румяна Джингова-Костадинова (аналитична химия на околната среда; биомониторинг), доц. д-р Соня Арпаджян-Ганева (атомна абсорбция; анализ на особено чисти вещества); доц. д-р Галина Генчева (координационни съединения), доц. д-р Божана Желязкова (фотохимия на координационните съединения), доц. д-р Ирина Караджова (атомна абсорбция; вино и храни).

Аудиторията беше запозната с учебната дейност на катедрата (над 8000 учебни часа годишно) в бакалавърската и магистърската степен на обучение за студенти от ХФ и БФ на СУ, вкл. магистърски програми: „Съвременни спектрални и хроматографски методи за анализ“ (<Tsalev@chem.uni-sofia.bg>), „Екохимия“ (<VSimeonov@chem.uni-sofia.bg>), „Радиохимия и радиоекология“ (<RDjingova@chem.uni-sofia.bg>) и „Археометрия“ (<Kuleff@chem.uni-sofia.bg>).

Беше показана веб-страницата на катедрата като източник на допълнителна информация и прозорец към външния свят: <<http://www.chem.uni-sofia.bg/depart/achem/>>.

Количествена характеристика на дейността през осемте десетилетия са 62 дисертации, 1335 публикации (над 80% в международни издания), вкл. 32 учебници и учебни пособия, 14 книги, 8 глави в монографии и над 5000 цитата в научната литература.

Бяха поднесени приветствия от името на Народното събрание, Софийския университет, Съюза на учените в България, Съюза на химиците в България, Управителния съвет на БАН, Държавната агенция за метрология и технически надзор, Агенцията за ядрено регулиране, Шуменския университет „Еп. К. Преславски“, Университе-

та по хранителни технологии в Пловдив, ХФ на СУ, БФ на СУ, ХФ на ПУ „П. Хилендарски“, Факултета по природни науки при ШУ „Еп. К. Преславски“, ПМФ на ЮЗУ „Н. Рилски“, ИОНХ – БАН, катедра „Обща и неорганична химия“ при ХФ на СУ, катедра „Аналитична химия“ при ХТМУ София, катедра „Аналитична химия“ при университет „Проф. д-р Ас. Златаров“ в Бургас, катедра „Обща химия“ при ШУ „Еп. К. Преславски“, Технологичния колеж в Разград и др.

Честването завърши с постерно представяне на историята и постиженията на катедрата и коктейл в клуб-ресторант „Яйцето“.

Юбилейното честване беше любезно спонсорирано от фирмите АСМ2, Астел, БиоСистеми, Мерк-Аквахим, Спектротех, Софилко, ТЕАМ и Хрома.

Д. Л. Цалев

НОВИ ДЕЙСТВИТЕЛНИ И ДОПИСНИ ЧЛЕНОВЕ НА БАН

От 5 до 23 юли 2004 г. в Българска академия на науките бяха избрани 1 нов академик (действителен член) и 9 член-кореспонденти (дописни членове) на Академията, работещи в областта на химическите науки. Представяме ви новите действителни и дописни членове на БАН.

АКАДЕМИК ДОЧИ ЕКСЕРОВА

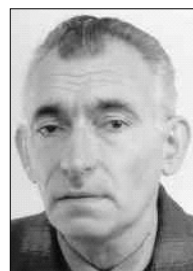

Родена е през 1935 г. във Варна. Завършила е химия (научен профил) в Химическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Работи в областта на физикохимията на повърхностите и колоидите, поспециално тънки течни филми, пени, емулсии, комплексни течности, разтвори на повърхностно-активни вещества (ПАВ), и др. Основните ѝ постижения са в областта на стабилността на колоидни системи, директно определяне на межумолекулни взаимодействия в нанofilми, амфифилни бислоеве от синтетични ПАВ, фосфолипиди и (био)полимери, фазови преходи в черни филми, молекулни структури в тънки течни филми. Реализирала е приложения в медицината, екологията, биотехнологиите и в промишлеността: петролна, хартиена, фармацевтична, флотация и др. Автор е на 190 научни статии, за които са забелязани над 2300 цитата в международната научна литература. Нейната монография „Пяна и пенни филми“, съвместно с П. М. Кругяков, е издадена на руски език. Съществено преработена и разширена тя е издадена на английски език от Elsevier. Изнесла е около 50 пленарни и поканени доклади на научни конференции, участва в ре-

дационните колегии на пет специализирани международни списания. Член е на Ръководния съвет на Международната асоциация на учените в областта на колоидите и повърхностите (IACIS) и на Ръководния съвет на Международната асоциация по сърфактантна система на белия дроб (EURAIL).

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ АЛЕКСАНДЪР ПОПОВ

Александър Попов е роден на 8.02.1942 г. в София. Завършва Химическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ през 1967 г. и веднага постъпва на работа в ЦЛЕХИТ БАН, сега Институт по електрохимия и енергийни системи. През 1998 г. е избран за ст.н.с. I ст., а през 2004 г. – за член-кореспондент на БАН. От

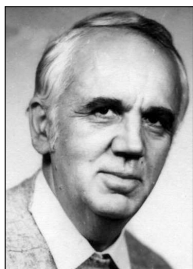
1994 г. е зам.-директор на ЦЛЕХИТ. От 1996 г. е научен секретар на БАН по химически науки. Член е на Общото събрание на БАН от създаването му. Бил е заместник-декан на Природоматематическия факултет в ЮЗУ, Благоевград. Два мандата е председател на Комисията по химически науки при ВАК. Един от създателите и е член на Управителния съвет на GIS-Transfer Centre като поделение на фондация Steinbeis в България. Той е дългогодишен представител за връзка с България по Иновации в малките и средни предприятия по линия на Европейската комисия за наука и технологии. Създател е и председател на Българското водородно общество, което е член на Европейската водородна асоциация. Главен редактор е на Информационния бюлетин за наука и технологии на БАН.

Работи в областта на електрохимията, електрохимичната адсорбция, двуслойните структури, електрохимичната кинетика, корозията, електрохимичните източници на ток, метал-хидридни електроди и водородната енергетика. За първи път доказва пряк механизъм на отлагане на метални йони. Изследва количествено двойния електричен слой на сребърни и кадмиеви монокристали и определя потенциалите на нулевия товар. За първи път показва експериментално влиянието на фината атомарна повърхностна структура на електрода, дефинирана чрез плътността на стъпалата на растеж, върху свойствата на електрода. За първи път изследва количествено причините за трансформационните процеси в оловен подпотенциален адсорбат върху сребро. Предлага теоретични модели за тези процеси, които засега са единствени.

Автор и съавтор е на 63 научни труда, от които 55 в най-важните за областта международни и чуждестранни издания, които са цитирани над 700 пъти.

Награден е със знака „Отличник на БАН“ (1975 г.) и с почетния знак на БАН „Марин Дринов“ на лента (2002 г.).

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ДИМИТЪР КЛИСУРСКИ

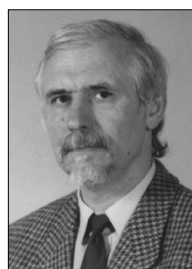
Димитър Клисурски е роден през 1933 г. Работи в областта на неорганичния синтез, хетерогенния катализ и механохимията. Развива нови идеи и схващания и установява важни корелации в областта на избирателното и пълното каталитично окисление. По-късно показва, че те са в сила и при процеси на каталитично дехидрогениране. По този начин е хвърлен мост между две обширни области на съвременния хетерогенен катализ. Разработва оригинални изследователски методи. Синтезира и изследва нови високоефективни оксидни катализатори и неорганични материали. Сътрудничи успешно с видни учени от 15 страни и със значителен брой научни колективи у нас. Ръководил е 22 докторанта, между тях 15 са хабилитирани лица. Дълги години чете лекции в Химическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ и в Лейкхедския университет (Канада).

Автор и съавтор е на повече от 260 оригинални научни публикации, отпечатани предимно в реномирани чуждестранни списания, 5 книги и редица обзорни статии. Върху тях са забелязани повече от 1700 цитирания от автори от 42 страни. Автор и съавтор е и на 37 наши и чуждестранни патенти. По негова идея или с негово участие са осъществени 15 промишлени внедрявания с голям икономически ефект. Автор е и на голям брой полемични и публицистични статии.

През периода 1982–1992 г. е зам.-директор на Института по обща и неорганична химия при БАН. Председател е на Българското механохимично дружество.

Многобройни са неговите отличия и награди: орден „Кирил и Методий“, почетен професор на Лейкхедския университет (Канада), персонално поканен член на Американското химическо дружество, номинатор на Франклиновия институт (САЩ), почетен изобретател на Република България (двукратно), отличник на Министерството на химическата промишленост, медал „Н. С. Курнаков“ на Руската академия на науките, знак за отличие на БАН, дългогодишен член на редакционната колегия на международните научни списания ‘Materials Chemistry and Physics’ и ‘International Journal of Mechanochemistry’, член на Съвета на Международната федерация на каталитичните дружества и на ръководството на Международната механохимична асоциация (ИМА), член на Научния съвет на Международния биографичен институт (Кеймбридж) и Американския биографичен институт и др. Удостоен е с благодарствена грамота от Химическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“ за дългогодишна преподавателска дейност и с най-високото отличие на Федерацията на научно-техническите съюзи – златна значка „Проф. д-р Асен Златаров“.

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ДИМИТЪР ЦАЛЕВ

Димитър Цалев е роден в Плевен през 1943 г. Завършва висше образование през 1968 г. Бил е аспирант в периода 1969–1972 г., кандидат на химическите науки (1972 г.), асистент в катедра „Аналитична химия“ при Химическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“ (1972 г.), старши асистент (1975 г.), главен асистент (1978 г.), старши научен сътрудник II ст. (1983 г.), доктор на химическите науки (1976 г.), доцент (1997 г.), професор (2001 г.). Специализирал е в Норвегия, Германия и Италия.

Работи и преподава в областта на аналитичната химия, атомноабсорбционната спектрометрия (ААС), точно-инжекционния анализ, химичната модификация, хидридно генериране, третиране на проби и концентриране в поток, определяне на химични форми, анализ на биологични материали и проби от околната среда и химична метрология.

Д. Цалев е автор и съавтор на 129 труда, вкл. 7 авторски свидетелства и два патента, глава в енциклопедия (САЩ), англо-български речник по инструментални методи в аналитичната химия, библиография и две ръководства по количествен анализ и физични методи. В две книги в България са третирани 75 елемента чрез ААС. В 3-томна монография в (САЩ, CRC Press) е систематизирано определянето на 55 елемента, с оглед въздействието на околната и работната среда върху здравето. Съавтор е на монография (Wiley) върху ААС с хидридно генериране. Има 22 поканени доклада, лекции в 20 страни и над 2100 цитата. Чете лекции в 12 курса в Химическия факултет на Софийския университет: „Аналитична химия на околната среда“, „Аналитична атомна спектроскопия“, „Съвременни проблеми на аналитичната химия“, „Комбинирани и хибридни методи за анализ“ и др.

Д. Цалев е ръководител на катедра „Аналитична химия“ (2000 г.). Бил е зам.-декан (1983–1987 г.) и декан на СДК в СУ (1987–1990 г.). Член е на УС на Съюза на метролозите (2004 г.), член (1995 г.) и научен секретар (1998 г.) на СНС по неорганична и аналитична химия при ВАК, член на ФС и НС на ХФ (1983 г.), член на НС при ИОНХ – БАН (1999 г.), председател на ОС на ХФ (2003 г.). Удостоен е с „Почетен рационализатор“ (1981 г.), наградата „Проф. Ас. Златаров“ (1987 г.), „Почетен знак на СУ“ (1999 г.); член-съосновател на Международното дружество за изследване на следи от елементи в човека (САЩ, 1984–1988 г.). Членува в Чуждестранния отдел на НС по аналитична химия при Руската академия на науките (2001 г.); член е на редколегиите на „Spectroscopy Letters“ (1990–1996 г.), „Spectrochimica Acta B: Atomic Spectroscopy“ (1995 г.), „Talanta“ (2000 г.).

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ДИМЧО КАШЧИЕВ

Роден е през 1942 г. в Шумен. Завършил е специалността физика във Физическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“. Научните му изследвания са по проблемите на образуването и растежа на нови фази. Главните теоретични резултати, получени от него, са в областта на зародишообразуването, кристалния растеж и формирането на тънки твърди филми, а също и за стабилността на пенни, емулсионни и мембранни бислоеве. Много от тези резултати са широко известни сред международната научна общност – досега трудовете на чл.-кор. Д. Кашчиев са цитирани над 2500 пъти от чуждестранни и български учени. Той е автор на монография върху теорията на зародишообразуването, издадена в Оксфорд, Англия. Най-голямо приложение неговите резултати са намерили в решението на нестационарната задача в кинетиката на зародишообразуване, теоремата на зародишообразуването, анализът на кинетиката на стареене на тънки островни филми, моделът за многослоен растеж на тънки твърди филми, теорията за стабилност и пропускливост на пенни, емулсионни и мембранни бислоеве.

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ИВАН ПОЖАРЛИЕВ

Професор дн Иван Георгиев Пожарлиев е роден в Габрово през 1935 г. След завършване на Химическия факултет на Софийския университет става редовен аспирант на акад. Богдан Куртев в Института по органична химия при БАН. Специализира ядреномагнитен резонанс и химична кинетика при Алан Картрички в Университета на Източна Англия. В момента завежда Лабораторията по физична органична и изчислителна химия в Института по органична химия с Център по фитохимия при БАН. Повече от две десетилетия чете лекции по физична органична химия в ХФ на СУ и две години в Университета на Торонто, Канада. Издава учебника „Физична органична химия и динамична стереохимия“. Има дългосрочно сътрудничество с Кеймбриджския университет по модели на ензимни реакции. Член е на редакционния съвет на списанието ‘Organic Preparations and Preparations International’, публикувано в САЩ.

Има 115 публикации в областта на конформационния анализ, кинетиката и механизма на биоорганичните реакции. Тезата за доктор на науките защитава върху ускорението на циклизации от стерични ефекти. Във

вързка с продължаващия десетилетия спор за природата на ефекта на сближението в ензимната катализа, Пожарлиев оборва представите за „благоприятните конформации“, например теорията за стеричен контрол на населеностите, като доказва, че ускоренията в модели се дължат на стерични напрежения, освобождавани в пръстенните преходни състояния. Трудовете му са цитирани над 400 пъти от чужди автори. Ръководил е проекти по галванични добавки с крупни внедрявания в автомобилната индустрия на бившите СССР, Чехословакия и ГДР. Има официален годишен икономически ефект за над 2 000 000 лева. Разработките са отразени в 22 патента – дейност, за която получава Димитровска награда през 1974 г.

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ПРОФ. ДН ПЕТЪР КРАЛЧЕВСКИ

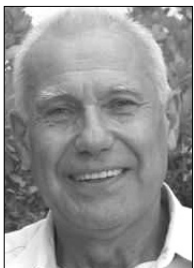

Петър А. Кралчевски е роден през 1956 г. в Габрово. През 1981 г. завършва Физическия факултет на Софийския университет (СУ). След това постъпва на работа в Химическия факултет на СУ, където е последователно физик (1981 г.), докторант (1982 г.), научен сътрудник III–I ст. (1985 г.), доцент (1991 г.), и професор (2002 г.).

Специализирал е в САЩ и Япония. Основните му научни приноси са в областта на физикохимията на колоидите и повърхностите. Изследва капилярните сили и тяхната роля за двумерна кристализация на колоидни частици. Заедно с колектив от Лабораторията по инженерна химична физика в СУ открива нова разновидност капилярни сили (наречени имерсионни) между частици в течни филми, както и електропотпяща сила, която действа върху частици от диелектрик на границата полярна–неполярна течност. Има съществени научни приноси и в областите на капилярната хидростатика; контактните ъгли; тънките течни филми; повърхностните огъващи моменти; адсорбцията на йонни повърхностно-активни вещества; мицелобразуване; солубилизация; стратификация при течни филми и осцилаторни структурни сили (награда „Асен Златаров“ на БАН и СУ за 1990 г.). Публикувал е 135 научни труда (повечето в международни издания), които са цитирани над 1950 пъти в научната литература. Повечето от научните му резултати са събрани в една монография на английски (P. Kralchevsky, K. Nagayama, ‘Particles at Fluid Interfaces and Membranes’, Elsevier, Amsterdam, 2001, pp. 654). Участвувал е със 109 доклада на международни научни конференции, от които 26 поканени, 43 обикновени и 40 постера. Бил е ръководител или съръководител на 8 докторанта и 28 дипломанта. Чел е, и продължава да чете, курсове лекции по 6 дисциплини в Химическия факултет на СУ и в Шуменския университет.

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ СТОИЛ СТОИЛОВ

Роден е през 1935 г. в София. Завършил е геофизика във Физическия факултет на СУ „Св. Кл. Охридски“.

Основните му научни постижения се отнасят към развитието на теорията и експерименталните методи на светоразсейването от колоидни разтвори (включително и такива с биологичен произход) в електрично поле. Въз основа на анализа на експерименталните данни от електрооптични и диелектрични измервания, той въвежда концепцията за преобладаващата междуфазова компонента на електричната поляризуемост на колоидните частици във водна среда, а също така и на постоянния диполен момент.

Бил е преподавател в различни наши и чужди университети, като е чел лекции по физика, физикохимия, колоидна наука, биофизика, медицинска физика, медицинска биофизика, физични методи в биологията. В посочените по-горе научни области е ръководил 9 докторанти, включително и такива от други страни.

Публикувал е над 150 научни статии, две монографии по електрооптика и няколко учебника по биофизика, физикохимични методи в биологията, физика, оптика и др. Забелязани са повече от 1000 цитата на трудовете му в международната научна литература. В момента е президент на Международния комитет за молекулярна и колоидна електрооптика.

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ХРИСТО ЦВЕТАНОВ

Роден е през 1941 г. в София. Завършил е нефтохимичен синтез в университета за нефт и газ „И. М. Губкин“, Москва (Русия).

Основните му научни постижения са в областта на химията и физикохимията на високомолекулните съединения. Има съществени приноси за изясняване механизма на

анионната полимеризация, синтеза на интелигентни хидрогелове, полимерни мицели и наночастици от амфибилни блокови съполимери. Той е един от създателите на оригинална технология за производство на свръхвисокомолекулен полиоксидилен „Бадимол“, приложена в производството на фирма „Неохим“, Димитровград. Ръководил е научноизследователски проекти, финансирани от световноизвестните компании Union Carbide и Sony. Под негово ръководство успешно са защитили 10 докторанти. Автор е на 110 научни статии, за които са забелязани над 650 цитата в международната научна литература. Изнесъл е около 70 пленарни и поканени доклади на научни конференции.

ЧЛЕН-КОРЕСПОНДЕНТ ЦВЕТАНА МАРИНОВА

Цветана Стойчева Маринова завършва физика в Санктпетербургския университет през 1965 г. През 1966 г. постъпва в Института по електроника на БАН, а от 1968 г. е редовен аспирант в същия университет. През 1971 г. постъпва на работа в Института по обща и неорганична химия при БАН. Получава научната степен „Кандидат на физическите науки“ през същата година, а от 1991 г. е доктор на физическите науки. През 1985 г. оглавява новосъздадената Лаборатория по електронна спектроскопия. През 1996 г. е избрана за старши научен сътрудник I степен.

Автор и съавтор е на 151 научни публикации и девет патента, от които 110 в международни списания. Научните трудове на Цв. Маринова са цитирани над 500 пъти. Изнесени са 92 пленарни, устни и постерни доклади на международни конференции. Ръководител е на 8 докторанти, от които трима са хабилитирани, а двама са ръководители на лаборатории.

Автор и съавтор е на 151 научни публикации и девет патента, от които 110 в международни списания. Научните трудове на Цв. Маринова са цитирани над 500 пъти. Изнесени са 92 пленарни, устни и постерни доклади на международни конференции. Ръководител е на 8 докторанти, от които трима са хабилитирани, а двама са ръководители на лаборатории.

Научната ѝ дейност е в три области: физикохимия на повърхността на твърдото тяло, материали за микроелектрониката и оптоелектрониката и катализ. Изследванията са финансирани с проекти от ЕС на стойност 163 636 евро. Участва в създаването на две технологии и има признат икономически ефект до 1989 г. за 2.012 млн. лв. Ръководи координационна програма, договори с индустрията (над 3 млн. лв) и договори с МОН.

През 1977–1978 г. Цв. Маринова чете лекции в ПУ „Паисий Хилендарски“.

През 1997 г. е Председател на организационния комитет на Международната школа по нови материали за микроелектрониката и оптоелектрониката, финансирана от ЕС и ЮНЕСКО, а през 1988 г. е научен секретар на международния семинар по електронна спектроскопия.

Рецензент е на списанията „Surface Science“ и „Surface and Interface Analysis“.

През 1985 г. е удостоена със значката „Отличник на БАН“.

ПРОФЕСОР ДН ХРИСТО КРАЧАНОВ – DOCTOR HONORIS CAUSA НА УНИВЕРСИТЕТА ПО ХРАНИТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ В ПЛОВДИВ

На 29 октомври 2004 г. доц. д-р Георги Вълчев, ректор на Университета по хранителни технологии, Пловдив, връчи на проф. дн Христо Ганев Крачанов диплом и огърлица за почетната степен Доктор хонорис кауза. Това отличие е признание за цялостната научноизследователска,

преподавателска и внедрителска дейност на проф. Хр. Крачанов в Университета по хранителни технологии през периода 1956–2004 г.

Проф. Хр. Крачанов 32 години ръководи катедра „Органична химия“ при същия университет. Под негово ръководство са разработени 17 докторски дисертации. Автор е на над 140 научни публикации и 48 изобретения и патенти у нас и в чужбина в областта на хранителните науки, химията и технологията на пектиновите вещества и механизма на базично-катализираните алдолни реакции. От 1987 г. е представител на България в Съвета по хранителна химия на Федерацията на европейските химически дружества (FECS).

Член е на Управителния съвет на Съюза на химиците в България. В периода 1998–2004 г. е председател на Регионалния съюз на химиците в Пловдив.

А. Славов

ВИСША АТЕСТАЦИОННА КОМИСИЯ

През периода 01.05.2004–31.12.2004 г. Научната комисия по химическите науки при ВАК присъди следните научни звания и научни степени:

А. Научни звания:

I. Професор

1. Асен Ангелов Гиргинов, (01.05.05), Физикохимия, ХТМУ–София;
2. Иван Колев Петков, (01.05.03), Органична химия, СУ „Св. Кл. Охридски“;
3. Иван Панайотов Домбалов, (02.10.01), Технология на неорганичните вещества, ХТМУ – София;
4. Християн Стефанов Василиев, (01.01.05), Физикохимия, СУ „Св. Кл. Охридски“.

II. Доцент

1. Атанас Кирилов Сиджимов, (01.01.03), Органична химия, СУ „Св. Кл. Охридски“;
2. Галина Генчева-Кисьовска, (01.05.04), Аналитична химия, СУ „Св. Кл. Охридски“;
3. Даринка Якимова Божинова, (02.10.01), Технология на неорганичните вещества, ХТМУ – София;
4. Димитър Петров Георгиев, (02.10.12), Технология на силикатите, свързващите вещества и труднотопимите неметални материали, Университет „Проф. Ас. Златаров“, Бургас;
5. Евгени Бориславов Симеонов, (02.10.09), Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология ХТМУ – София;

6. Любка Георгиева Атанасова, (02.10.01), Технология на неорганичните вещества. Университет „Проф. Ас. Златаров“ – Бургас;

7. Мартин Славчев Божинов, (01.01.01), Физикохимия, ХТМУ – София;

8. Милувка Георгиева Станчева, (02.10.01), Технология на неорганичните вещества, Технологичен колеж – Разград;

9. Мряна Александрова Костова, (02.10.09), Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология, ХТМУ – София;

10. Соня Върбанова Илиева, (01.05.01), Теоретична химия, СУ „Св. Кл. Охридски“;

11. Стилиян Ников Чаушев, (02.10.0), Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология, ХТМУ – София;

12. Стоян Иванов Гуцов, (01.05.05), Физикохимия, СУ „Св. Кл. Охридски“;

13. Цветанка Надкова Иванова, (01.05.05), Физикохимия, СУ „Св. Кл. Охридски“;

14. Цоло Бечев Цолов, (02.10.13), Технология на каучука и гумата, ХТМУ – София.

III. Ст.н.с. I ст.

1. Владимир Димчев Димитров, (01.05.03), Органична химия, Институт по органична химия с Център по фитохимия – БАН;
2. Невенка Емануилова Манолова, (01.05.06), Химия на високомолекулните съединения, Институт по полимери – БАН;
3. Серафим Димитров Влаев, (02.10.09), Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология, Институт по инженерна химия – БАН.

IV. Ст.н.с. II ст.

1. Александър Методиев Живков, (01.05.05), Физикохимия, Институт по физикохимия – БАН;
2. Ваня Василева Иванова, (02.09.11), Металургия на метали с висока чистота и специални сплави, Институт по електроника – БАН;
3. Георги Леноидов Бекяров, (01.05.04), Аналитична химия, Институт по криобиология и хранителни технологии – Пловдив
4. Диана Генчева Филкова, (01.05.16), Химична кинетика и катализ, Институт по катализ – БАН;
5. Иван Станойков Иванов, (01.05.14), Електрохимия, Институт по физикохимия – БАН;
6. Иванка Господинова Крайчева, (01.05.06), Химия на високомолекулните съединения, Институт по полимери – БАН;
7. Константин Любенов Мутафчиев, (01.05.04), Аналитична химия, Висш медицински институт – Плевен;

8. Мария Христова Петрова-Николова, (01.05.14), Електрохимия, Институт по физикохимия – БАН;

9. Светослав Цанков Наков, (02.10.09), Процеси и апарати в химичната и биохимичната технология, Институт по инженерна химия – БАН.

Б. Научни степени:

I. Доктор на науките

1. Венета Боянова Иванова, тема: „Изолиране и докладване на химически структури на антибиотици и други биологично активни вещества“;

2. Йордан Георгиев Петров, тема: „Кинетика и динамика на омокряне и адхезия“;

3. Соня Дамянова Иванова, тема: „Изследване на катализатори за получаване на екологично чисти горива“.

II. Образователна и научна степен „Доктор“

1. Анна Александрова Цонева, тема: „Електростимулирани отнасяния на полицивтерийонни водни разтвори и хидрогелове от метакрилов тип“;

2. Анела Николова Иванова, тема: „Теоретично изследване на организацията, електричните и магнитните свойства на амфифилни молекули на границата вода/въздух“;

3. Антоанета Тодорова Хрусанова, тема: „Изследване на композитен Pb-Co₃O₄ анод при електроекстракция на мед“;

4. Виолета Атанасова Митова, тема: „Реактивна екструзия на смеси от полиамид-6 и поле(бутадиенакрилонитрил)“;

5. Виолета Миленкова Стефанова, тема: „Аналитични възможности на инжекционното пробовъвеждане в масспектрометрията с индуктивно свързана плазма“;

6. Виолина Трифонова Стоянова, тема: „Реакционна способност на напрегнати субстрати. Ролята на протонни преноси при циклизация на стерично запречени системи“;

7. Галя Георгиева Симеонова, тема: „Технологични и кинетични закономерности на процесите при получаване на избелена целулоза от широколистна дървесина“;

8. Георги Костадинов Ставраков, тема: „Посредством атропдиастереоселективни биарилни свързвания към конформационно обменими осево хирални лиганди“;

9. Десислава Ненова Савова, тема: „Получаване на синтетични въглеродни адсорбенти от продукти от преработката на биомаса за пречистване на питейни и отпадъчни води“;

10. Елзе Анакиева Спасова-Цекова, тема: „Биоактивни калциево-фосфатни керамични материали, получени от океански водорасли“;

11. Ерол Ахмед Хасан, тема: „Термоасоциативни съполимери на основата на поли(N-изопропилакриламид), полиоксиетилен и полиоксипропилен“;

12. Калина Иванова Алипиева, тема: „Изследване на иридоидни и фенилетаноидни гликозиди от видове на родове *Lamium*, *Lamiastrum* и *Phlomis*“;

13. Лъчезар Костадинов Христов, тема: „Моделиране на състава и молекулно-масовото разпределение на съполимери“;

14. Малинка Парашкевова Стоянова, тема: „*Trans*- и *cis*-2,3,4-тризаместени тетрахидроизохинолини – синтетични и хроматографски изследвания“;

15. Марин Нейков Маринов, тема: „Синтез и охарактеризиране на серни аналози на спирохидантоини и техни производни“;

16. Мария Дафинова Маринова, тема: „Нови методи за екстракция на карбоксилни киселини. Разделяне на млечна и винена киселина“;

17. Милена Петкова Попова, тема: „Химичен състав и биологична активност на прополис от различни географски райони и видове пчели“;

18. Надя Емилова Рангелова, тема: „Синтез и химични отнасяния на стъкловидни и стъкло-кристални материали в системата SiO₂-P₂O₅-B₂O₃-K₂O, съдържащи микроелементи“;

19. Нели Благоева Величкова, тема: „Синтез на катализатори на основата на нанесени 3d-преходни метали (Cu, Mn) върху въглеродни и модифицирани с въглерод носители за почистване на отпадни газове от NO“;

20. Павлина Николова Пеева-Антова, тема: „Кинетика и равновесие на адсорбция на хлорирани феноли от водни разтвори“;

21. Ренета Илиева Букурещлиева, тема: „Ензимни газодифузионни електроди за определяне на субстрати във водни разтвори“;

22. Светослава Красиминова Ванкова, тема: „Синтез и охарактеризиране на нанесени метал-оксидни катализатори за разлагане на метанол до CO и H₂“;

23. Стоян Миладинов Христов, тема: „Електрохимичен биосензор за откриване на феноли в течна и в газова фаза“;

24. Теодор Людмилов Стойчев, тема: „Химични форми на неорганичен живак и метил живак, и промените им в крайбрежни зони като устието на река Адур“;

25. Христо Илиев Гаджов, тема: „Структурни и електрохимични характеристики на чисти и модифицирани литиево-манганови шпинелни оксиди, получени по SCR метод“;

26. Цветан Иванов Димитров, тема: „Изследвания върху получаването и свойствата на цирконови керамични пигменти“.

Редколегията честити на тези колеги научните звания и научните степени и им желае бъдещи успехи в тяхното трудово поприще.

Г. Високов

БЪЛГАРСКОТО ВОДОРОДНО ОБЩЕСТВО – ЧЛЕН НА ЕВРОПЕЙСКАТА ВОДОРОДНА АСОЦИАЦИЯ

На 16.07.2003 г. бе учредено сдружение „Българско водородно общество“ – юридическо лице с нестопанска цел в обществен интерес по ЗЮЛНЦ, и с решението си от 05.08.2003 г. Софийският градски съд го вписа в регистъра на юридическите лица с нестопанска цел като неправителствено сдружение.

Основните цели на „Българското водородно общество“ (БВО) се свеждат до асоцииране и координиране на работата на всички национални, държавни, обществени и частни структури в областта на водородните и нанотехнологиите, с Европейската водородна асоциация, в т.ч. и с научните структури на НАТО; да подпомага методологично, финансово и информационно всички асоциирани членове; да организира и участва в национални и международни научни мероприятия, свързани тематично с водородните технологии.

Основната функция на БВО е да действа като обединен национален неправителствен координатор и партньор на национални и международни институции в областта на водородната проблематика. Средствата за постигане на целите са: лобиране и работа за разширяване на сътрудничеството с всички страни по света, които работят в областта на водородните технологии; пропагандиране на постиженията на българската наука и практика и внедряване на чуждия опит у нас; поддържане на преки контакти с международни и национални институции; набиране на средства за работа по проекти; популяризиране на съвременните водородни технологии в България.

Структурата на организацията и управлението на БВО е следната: общо събрание – управителен съвет – председател и главен секретар. На учредителното събрание за председател на БВО бе избран единодушно чл.-кор. проф. дн Александър Попов от БАН, за гл. секретар – доц. д-р Цвети Цветков от ХТМУ – София, който по-късно бе утвърден като представител на БВО в Европейската водородна асоциация, а за членове на Управителния съвет – проф. дн Георги Високов от МГУ „Св. Ив. Рилски“ – София, проф. дн Асен Гиргинов от ХТМУ – София, и полк. Кирил Стойчев от Министерство на отбраната. Постоянните тематични комисии, на обществени начала, са четири: 1) Водородни технологии за отбраната; 2) Водородни технологии в енергетиката; 3) Водородни технологии и околна среда, и 4) Водородни технологии и образование. В техния състав влизат: член на УС на БВО, народен представител от съответната парламентарна комисия, зам.-министър на съответното министерство и лимитиран брой учени от БАН, ВА, ХТМУ, ТУ, СУ или МГУ. Консултативно-координационният съвет на БВО е помощен орган на обществени начала за консултации, координация и съвместни действия на БВО с президентството, парла-

мента, правителството, министерства, ведомства, БАН, университети и научни организации с Европейската водородна асоциация и с НАТО в състав: председателя и главния секретар на БВО, вицепрезидент на Република България, зам.-председател на Народното събрание, вицепремиер, министри и ръководителите на БАН, ХТМУ, СУ, ТУ и МГУ. Клубът на БВО има за цел да подпомага сдружението чрез установяване на контакти между дейците на БВО с лица и институции, работещи по водородната проблематика; да поддържа връзки с обществеността, медиите и представителите на централната и местната администрация; да пропагандира и популяризира постиженията на БВО, на Европейската водородна асоциация, както и световните новости в областта на водородните технологии.

Като национален неправителствен координатор БВО поддържа връзка с всички сродни международни организации, с националните държавни институции, министерства, ведомства и сродни организации, които работят в областта на водородните технологии и масовата им реализация в производството и бита. Взаимоотношенията се базират на сключени рамкови договори, двустранни и многостранни споразумения, договори за съвместни проекти и делегирани права от държавата. Така например БВО сключи рамкови договори за съвместна работа по авангардните водородни технологии с Министерството на отбраната – подписан от министър Свиначков; с Министерството на околната среда и водите – подписан от министър Арсенова, и с Министерството на енергетиката – подписан от министър Ковачев. БВО работи и в тясно сътрудничество с Министерството на образованието и науката – през октомври–ноември 2004 г. бе организиран пилотен образователен курс, спонсориран от Министерството на околната среда и водите, по авангардни водородни технологии – с учителите по химия от природоматематическите гимназии в страната.

БВО се утвърждава като авторитетна неправителствена организация и непрекъснато увеличава периметъра на своята дейност в областта на разработване на новите авангардни водородни технологии и тяхното популяризиране в национален и международен мащаб.

Г. Високов

НАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЯ „ПРОИЗВОДСТВО И УПОТРЕБА НА ФОСФОРСЪДЪРЖАЩИ ТОРОВЕ И БАЛАНСИРАНО ТОРЕНЕ ЗА УСТОЙЧИВО ЗЕМЕДЕЛИЕ“

На 28 и 29.11.2004 г. в Дома на техниката и в Института по почвознание „Н. Пушкин“ в София се проведе Национална конференция с международно участие на тема „Производство и употреба на фос-

форсъдържащи торове и балансирано торене за устойчиво земеделие“. Организатори на конференцията бяха сдружението „Торове и торене“ към Съюзите на химиците и на специалистите от земеделието. Участници бяха специалисти от Института по почвознание „Н. Пушкиров“, химико-технологическите университети в София и Бургас, производители и потребители на минерални торове и др.

В програмата на конференцията бяха включени 16 устни доклада и 45 съобщения, представени като постери. Особен интерес предизвикаха докладите за проблемите и перспективите на производителите на торове в началото на XXI век от доц. д-р Зорница Кирова и ст.н.с. II ст. д-р инж. Кирил Петков, за използването на фосфорните торове за устойчиво развитие на земеделието от проф. Н. Николов, за проблемите на агрохимическите дейности в България на доц. М. Николова, Д. Славов и А. Йорданова и др.

Отбелязано беше, че количеството на употребените в България минерални торове е намаляло от 16.3 kg на декар през 80-те години на 3.567 kg на декар през 2003 г. Влошено е съотношението на основните хранителни компоненти в торовете – азот, фосфор и калий. Почти не се използват фосфорни и калиеви торове и запасеността на почвите от тях бързо намалява. Подчертана беше необходимостта от провеждането на системен агрохимичен мониторинг на земеделските земи и осигуряване на балансирано торене. Резултатите от изследванията показват, че както досега, така и в бъдеще минералните торове ще имат решаващо значение за изхранването на населението.

*Н. Найденов
Редактор*

СЕДМА МЕЖДУНАРОДНА КОНФЕРЕНЦИЯ ПО НАНОСТРУКТУРИРАНИ МАТЕРИАЛИ

Конференцията се проведе от 20 до 24 юни 2004 г. в гр. Висбаден, Германия. Бяха изнесени над 790 научни доклада в областта на нанонауката и нанотехнологиите (от тях 12 пленарни и 191 устни секционни), останалите постерни, разделени в 12 секции: 1) механични свойства и приложения; 2) магнитни, електрични и електронни свойства и устройства; 3) оптични свойства, приложения и фотоефекти; 4) химични свойства и приложения; 5) наноанализи; 6) моделиране и компютърна симулация; 7) нови технологии; 8) биологични концепции и приложения в медицината; 9) шанс и риск при нанотехнологиите; 10) развитие на бизнеса; 11) химични нанотехнологии; и 12) нанотехнологиите в Германия.

На Конференцията присъстваха над 1000 учени и специалисти в областта на нанонауката и нанотехнологиите от 48 страни: Германия, Великобритания, САЩ, Франция, Русия, Китай, Япония, Индия, Корея, Тайван,

Румъния, Чехия, Полша, Италия, Швейцария, Швеция, Гърция и др. България бе представена с два доклада: на ст.н.с. I ст. дн Й. Драгиева и К. Александрова на тема: „Наночастици, наножици и нанотуби, съдържащи водород, получен чрез редукция на борен хидрид“ и на проф. дн Г. Високов на тема: „Катализ върху наночастици – плазмохимичен синтез, регенериране и активиране“, които бяха посрещнати с подчертан интерес.

Докладчиците, разглеждайки същността на нанонауката и нанотехнологиите, най-общо казано се стремяха да се определи мястото им в съвременната наука и приложението им в различни клонове на живота: промишленост – химическа (неорганична и органична), в частност в катализата – нанокатализа, биокатализа и нанокатализатори, намаляване горливостта и заздравяване на пластмасите и др.; металургия – за модифициране (легиране) на различни стомани и сплави; материалознание – нанокерамика, нанометалокерамика, модифициране на повърхности на метали и сплави, нанопокрития, наноструктуриране на твърди материали и сплави, наноструктури с голямо магнитно съпротивление, въглеродни нановлакна и др.; енергетика – акумулиране на енергия (литиеви батерии, горивни клетки, въглеродни нанотръбички (фулерени) и др. за съхранение на водород); опазване на околната среда – нанопроцеси и наноматериали – адсорбиране на вредни вещества (тежки метали) с йерархично подредени структури, мезопорести материали (полимери) и др.; биология и медицина – лекарствени наноматериали за борба с рака, спина и др. болести на човечеството; бит – на базата на наноматериали, изработване на стоки и предмети за бита.

При обобщаване на резултатите при закриването на конференцията ясно бе посочено, че в началото на XXI век нанонауката и нанотехнологиите навлизат все по-широко в живота на съвременния човек и предопределят все по-разностранното им приложение в много области на познанието и ежедневието на човечеството.

Г. Високов

МЕЖДУНАРОДНИ НАУЧНИ ФОРУМИ В СЪРБИЯ И ЧЕРНА ГОРА

Институтът по катализ при БАН беше съорганизатор на две международни научни прояви, които се проведеха през септември 2004 г. в Белград (Сърбия и Черна гора).

Физикохимия 2004. Седма международна конференция по фундаментални и приложни аспекти на физикохимията

От 21 до 23 септември 2004 г. в Белград (Сърбия и Черна гора) се проведе конференцията „Физикохи-

мия 2004. Седма международна конференция по фундаментални и приложни аспекти на физикохимията“, организирана от Дружеството по физикохимия на Сърбия, Института по катализ при БАН и Института по катализ на Сибирското отделение на Руската академия на науките, с работен език английски. От българска страна за зам.-председател на Организационния комитет беше избран проф. дн Л. Петров (ИК БАН), а за зам.-председател на Научния комитет – проф. дн Д. Механджиев (ИОНХ БАН). В програмата на конференцията бяха включени следните раздели: химична термодинамика, спектроскопия и молекулна структура, кинетика и катализ, електрохимия, биофизична химия, фотохимия, радиохимия, материалознание, физикохимия на твърдото тяло, физикохимия на макромолекулите, опазване на околната среда, фазови преходи, комплексни съединения, обща физикохимия, образование в химията.

Бяха изнесени 5 пленарни лекции, 20 секционни лекции по 30 мин., 26 устни доклада и бяха представени 227 постерни съобщения. Българското участие се изрази в изнасянето на една пленарна лекция на тема „Приложение на химичната кинетика в изследванията в областта на хетерогенния катализ“ от проф. дн Л. Петров (ИК БАН) и 6 постерни съобщения, представени в секциите „Кинетика и катализ“ и „Материалознание“ от сътрудници на ИК БАН.

В работата на конференцията взеха участие 192 учени от 11 страни. Конференцията протече делово и на високо научно ниво.

Самоорганизация в нелинейни системи. Международна конференция по нелинейни науки

От 24 до 25 септември 2004 г. в Белград, Сърбия и Черна гора се проведе конференцията „Самоорганизация в нелинейни системи. Международна конференция по нелинейни науки“, организирана от Дружеството по физикохимия на Сърбия, Института по катализ при БАН и Института по катализ на Сибирското отделение на Руската академия на науките, с работен език английски. От българска страна за зам.-председател на Организационния комитет беше избран проф. дн Л. Петров (ИК БАН), а за зам.-председател на Научния комитет – н.с. д-р М. Колева (ИК БАН). Основните разгледани направления бяха: динамика на нелинейни процеси, осцилации и хаос, моделиране на явленията на самоорганизация, стохастичен анализ и стабилност, транспортни явления и пътуващи вълни, пертурбации в нелинейни системи.

Бяха изнесени 7 поканени лекции, 18 устни доклада и бяха представени 24 постерни съобщения. Българското участие се изрази в изнасянето на една поканена лекция на тема „1/f шум – причина за дългосрочна ста-

билна еволюция на отворени каталитични системи“ от н.с. д-р М. Колева (ИК БАН) и проф. дн Л. Петров (ИК БАН), и 6 постерни съобщения, представени в секциите „Кинетика и катализ“ и „Материалознание“ от сътрудници на ИК БАН.

В работата на тази среща взеха участие 78 учени от 9 страни. Конференцията протече делово и на високо научно ниво.

*Л. Петров
Гл. редактор*

НАУЧНИ КОНФЕРЕНЦИИ И СЕМИНАРИ „Л. ЙОТВЪОШ“ 2004 ПРИЛОЖЕНИЕ НА МЪОСБАУЕРОВАТА СПЕКТРОСКОПИЯ В ХИМИЯТА

Срещата и конференцията, състояли се в Будапеща (Унгария) между 10 и 13 октомври 2004 г., се организират на всеки 5 години от катедра „Ядрена химия“ на Факултета по природни науки на Университета „Лоранд Йотвьош“ в Будапеща. Началото бе поставено в 1994 г. Тази година тя бе посветена на 70-та годишнина на световноизвестния унгарски учен в областта на приложенията на Мъосбауеровата спектроскопия професор Аттила Вертеш – основател на катедрата, дългогодишен неин ръководител и действителен член на Унгарската академия на науките. Понастоящем катедрата се ръководи от професор З. Хомонай.

В срещата участваха 32 представителя от 9 държави и 3 континента. Поканените лектори бяха 25, както следва: Великобритания – 1, Унгария – 4, Китай – 1, Япония – 10, Германия – 2, Русия – 2, САЩ – 3, Италия – 1, България – 1. Всички поканени лектори получиха специален сертификат.

Заседанията се провеждаха в централната сграда на Унгарската академия на науките.

Представените доклади засегнаха широк кръг области на химията: структурна химия и молекулярен магнетизъм (Ф. Гутлич), комплексни съединения (С. Накашима, М. Такеда, З. Хомонай), природа на химичната връзка (Д. Принчипи, М. Саеки), химия на твърдото тяло, вкл. нови материали (М. Сауки, К. Намура, Н.-А. Ди), специални стъкла (Ш. Кубуки, М. Катада), сплави (К. Чисхол), тънки филми (Я. Ямада), водни разтвори (И. Дежи), металкомплексен и хетерогенен катализ (В. Шарма, К. Лазар), фотохимия (Й. Маеда), електрохимия (Т. Нишида), биохимия (А. Камнев), експериментална техника (Д. Надъ, Ю. Перфилов), корозия (Т. Пеев).

За нивото на срещата и нейните участници говори фактът, че на нея присъстваха 12 от 134-те засега учени от целия свят с над 100 публикации, реферирани в Mössbauer Effect Reference Date Journal (MERDJ), за които професор Д. Стивънс (също участник в срещата) от

Mössbauer Effect Date Center, Asheville, USA преди години учреди т. нар. Mössbauer Century Club.

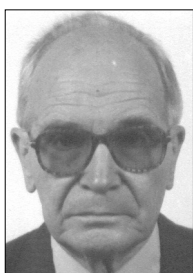
На първо място от включените в Клуба е професор Вертеш с 448 публикации. В Будапеща бяха още Ф. Гутлич (292 публикации), Е. Кузман (191), Й. Маеда (165), И. Дежи (160), М. Катада (147), Д. Принципи (147), Д. Надь (122), Т. Нишида (118), З. Хомоний (110), К. Номура (109) и М. Такеда (107).

Това бе елитна среща, преминала в изключително сърдечна атмосфера. Участниците лично се познаваха от предишни срещи на международни форуми, съвместни изследвания или от взаимен професионален интерес към публикации и резултати. Състояха се множество професионални разговори и коментари относно бъдещи творчески планове.

Т. Пеев

Юбилей

ПРОФ. ДН ИНЖ. БОРИС ВАСИЛЕВ АЛЕКСИЕВ НА 75 ГОДИНИ

Известният у нас и в чужбина органик-химик и отличен педагог Борис Василев Алексиев е роден на 23 септември 1929 г. във Варна в учителско-чиновническо семейство. Завършва IV Софийска мъжка гимназия през 1947 г. с отличен успех. През есента на същата година постъпва в Държавната политехника, отдел „Индуриална химия“. След завършване на висшето си образование в специализацията „Ферментационни производства“ с отличен успех през 1952 г. работи няколко месеца в завод „Пектин“ край Перник и през есента на същата година е приет с конкурс като аспирант в катедра „Органична химия“ на Химикотехнологическия институт. През 1956 г. защитава докторска дисертация на тема: „Получаване на азобагрила, съдържащи инденов пръстен, и техни полупродукти“, изработена под научното ръководство на проф. д-р Чавдар Иванов (сега чл.-кор. на БАН). До 1960 г. е асистент в споменатата катедра, след което чрез конкурс става старши преподавател по органична химия. През 1961 г. специализира 10 месеца в Института по органична химия и биохимия на Чехословашката академия на науките в Прага, секция „Химия на протеините“.

През 1963 г. след спечелен конкурс е избран за доцент по органична химия във Висшия химикотехнологически институт – София. През цялата 1965 и част от 1966 г. изнася лекции по органична химия във ВХТИ – Бургас (сега Бургаски университет „Проф. д-р Ас. Златаров“), а от 1966 до 1976 г. е и хоноруван доцент по хи-

мия на биополимерите в катедра „Биохимия“ на Биологическия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

През периода 1966–1968 г. е заместник-декан на Факултета по органична технология при ВХТИ – София.

От декември 1969 до май 1970 г. работи в Института по изследване на вълната, както и в катедрата по текстилна и високомолекулна химия на Техническото висше училище в Аахен (ФРГ), като стипендиант на ЮНЕСКО. През учебната 1970–1971 г. е отново за един семестър в Аахен, където изнася лекции по химия на биополимерите като гост-професор. През този период публикува няколко научни работи, които осъществява самостоятелно.

През 1975 г. защитава дисертация на тема: „Върху някои аспекти на химическата модификация на аминокарбонови киселини, пептиди и белтъци“ и получава научната степен „доктор на химическите науки“.

От есента на 1972 г. до сега на няколко пъти е член на Комисията по химически науки при ВАК. Член е също и на няколко научни и факултетни (академични) съвета, а сега е зам.-председател на СНС по органична химия и органична технология към ВАК.

От 1972 г. до 1994 г. е представител на България в Европейския комитет по пептиди. Участвал е в множество международни и национални симпозиуми и конференции с доклади и постерни съобщения.

От 1976 г. е професор по органична химия в едновременно катедра на ВХТИ (сега ХТМУ). Преподава в продължение на 7 учебни години също и дисциплината „Технология на финия органичен синтез“ към катедра „Технология на органичния синтез“. Като хоноруван професор към БФ на СУ продължава да преподава до 2003 г. химия на биополимерите. През есента на 1977 г. изнася цикъл от лекции по химия на аминокиселини и пептиди в МХТИ „Менделеев“ в Москва. През 1980–1984 г. е ръководител на катедра „Органична химия“ към ХТМУ.

От 1994 г. и до сега преподава по органична химия, технология на фармацевтичните препарати и технология на въглеводородните продукти в Технологичния колеж – Разград към Русенския университет „Ангел Кънчев“.

Съавтор е на „Ръководство за лабораторни упражнения по органична химия“ (две издания) и на „Ръководство за семинарни упражнения по органична химия“ (също в две издания, второто – под заглавие „Органичната химия във въпроси и отговори“, е награждено като най-добро учебно помагало през 1999 г.).

Автор и съавтор е на над 200 научни работи и 30 авторски свидетелства и патенти. Неговите трудове са цитирани в монографии и научни работи над 300 пъти от чужди и наши автори.

Под неговото научно ръководство са защитили 22 докторанта (аспиранта). От тях 10 са вече хабилитирани лица у нас и в чужбина. Ръководил е няколко десетки дипломанти и кръжочници, между които е и акад. Ив. Юхновски (изготвил под негово ръководство като студент първите си три научни работи, публикувани съвместно в чужбина),

доц. д-р Й. Йорданов (чиято първа научна работа публикува с него в Доклади на БАН) и др.

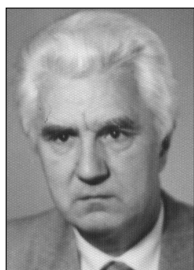
Проф. Алексиев е публикувал съвместни изследвания с изтъкнати чужди автори като академиците Ф. Шорм и Ю. Овчинников, и професорите Ч. Вернон, Г. Брауницер, Г. Купришевски, Г. Юнг, Кр. Бетцел, Е. Гришин и др.

Проф. Алексиев е награден с: орден „Кирил и Методий“ II степен, медал на Полската академия на науките, юбилеен медал по повод на 50-годишнината на Биологическия факултет на СУ и юбилеен медал за 50-годишнината на ХТМУ.

75-годишнината на проф. дн инж. Борис Василев Алексиев е приятен повод да му пожелаем здраве, радост и творческо дълголетие.

Д. Н. Колев, С. Д. Колев

ИНЖ. НАЙДЕН ХРИСТОВ НАЙДЕНОВ НА 75 ГОДИНИ

Името на инж. Найденов е добре познато и високо ценено сред много широк кръг български химици и инженери химици. Впечатляващи черти на характера и дейността му са една безупречна организираност и неизчерпаема работоспособност, съчетани с висока професионална квалификация, богат опит и несекващ интерес към всичко ново и напредничаво. Тези много важни професионални черти щастливо се допълват от една неизменна доброта и добронамереност, безкористна отзивчивост и постоянна готовност да съдейства и помага на всеки, които се обръща към него. Ако трябва да се изтъкне и лоша черта на юбиляра, това е неспособността му да бъде лош.

Ще припомня, че инж. Найденов още от ранна възраст се е отличавал със своя интелект и своята любознателност. Чрез спечелен конкурс той учи и е пълен отличник в някогашната прогимназия за даровити деца в София. Негови съученици са някои от бъдещите духовни първенци на българската нация като писателят академик Антон Дончев. Сложната обстановка през годините на войната го заставя да продължи образованието си в гимназията в гр. Ябланица, което завършва също с пълно отличие.

Инж. Найденов завършва две напълно различни висши образования – специалността „Индустириална химия“ в Държавната политехника и специалността „Икономика на промишлеността“ във Висшия икономически институт в София.

От 1953 до 1960 г. работи като проектант и ръководител на проектантска група в Института за проектиране „Промпроект“ и „Заводпроект“. Твърде дълъг е списъкът на проектираните от него ипуснати в действие

промишлени обекти като: Цех за кристална глюкоза в ДИК „Гео Милев“ на гара Искър, Модернизация и интензификация на производството на екстракционен колофон в ДИП „Кристал“ гр. Велинград, Разширение на производството на сярна киселина от 10 на 40 хил. т/год. в ХК в Димитровград, Разширение на содовото производство I и II етап в Девня, Цех за сода каустик към производството на хлор в Девня, Цех за азобагила към ХЗ в Костенец и др.

В продължение на 30 години (1960–1990 г.) работи на различни най-отговорни длъжности в министерствата, свързани с ръководството на химическата промишленост. Много съществена е неговата дейност в международното сътрудничество, насочена към изграждането на нови химически заводи и задоволяване потребностите на страната от химически продукти, изделия и препарати.

Съвместно с колеги от НИС към ВХТИ, Централния институт по химическа промишленост и други научни организации участва в разработването на 11 научноизследователски теми. Впечатляваща е и преподавателската и научнопопулярната дейност на инж. Найденов. В продължение на 30 години е член на държавна изпитна комисия във ВХТИ и 15 години – член на Факултетен съвет.

Инж. Найденов е автор и съавтор на голям брой навременни и много полезни книги като: „Обща химична технология“ (1970, учебник за техникуми), „Производство на фосфорна киселина и фосфорни торове“ (1973), „Справочник за химическите производства в България“ (1973), „Електрохимично производство на хлор и сода каустик“ (1974), „Каталог на продукцията на химическата промишленост“ (1980), „Химическата промишленост на България – минало, настояще и бъдеще“ (1983), „Производство на неорганични продукти“ (1983), „Химията в служба на прогреса“ (1985), „Справочник по минералните торове“ (1985), „Българската химическа промишленост“ (1985), „Неорганична химична технология“ (1989), „История на индустрията в България – раздела за химическата промишленост“ (1989) и др.

Автор е на 12 брошури и обзори и на над 150 статии, дописки и информации, публикувани в списание „Химия и индустрия“ и други вестници и списания.

Наред с богатата си и разнообразна професионална дейност инж. Найденов развива и много активна обществена дейност. Член е на редакционната колегия на списание „Химия и индустрия“ от 1974 г. и понастоящем заместник главен редактор. Член е и на редакционния съвет на редакция „Химия и металургия“ от 1970 до 1984 г. и след това до 1987 г. председател на същия съвет в ДИ „Техника“. Председател е на „Клуба за идеи“ към Министерството на промишлеността (1978–1986 г.). Той е дългогодишен член на управителния съвет, а от 1992 г. и до сега е секретар на Съюза на химиците в България.

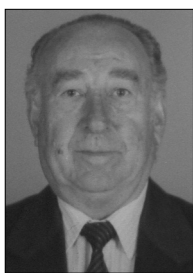

За богатата разностранна професионална и обществена дейност инж. Найденов е награден с два златни и един сребърен орден на труда и още 13 медали и отличия за научно-технически и трудови постижения. Избран е за почетен член на Съюза на химиците в България и почетен член на Федерацията на научно-техническите съюзи.

Седемдесет и петата годишнина на инж. Найденов е приятен повод да му пожелаем здраве и дълголетие и да бъде винаги все така енергичен, ведър и приветлив.

Д. Клисурски

СТ.Н.С. РАШКО ИЛИЕВ РАДЕВ НА 75 ГОДИНИ

Рашко Илиев Радев е роден на 16 декември 1929 г. в с. Горни Дъбник, Плевенско. Завършва средно образование през 1948 г. с отличен успех в смесената гимназия в гр. Плевен. От 1949 до 1951 г. е студент по индустриална химия във Висшето техническо училище в гр. Братислава, а след това продължава следването във Висшия химикотехнологичен институт в София, където се дипломира с отличен успех по специалността „Органик-горива“.

От 1954 до 1955 г. работи в новообразуваното ДП „За преработка на нефт“ в гр. Русе, където участва в пускането на старите инсталации за усвояване преработването на тюленовски нефт. От 1955 до 1956 г. е началник на химическата лаборатория на ДП „За преработка на нефт и газ“ в гр. Каварна.

През 1956 г. е избран за научен сътрудник по „Химична технология на горивата“ в Научноизследователския институт за технологични изследвания на горивата (НИИТИГ), по-късно преобразуван в Научноизследователски институт по нефтопреработване и нефтохимия (НИИНН). През 1964 г. е хабилитиран за старши научен сътрудник II степен. От 1965 до 1968 г. е ръководител на секция, а от 1968 до 1971 г. заместник-директор на института по научната част. След закриване на института през 1971 г. постъпва на работа като главен инженер по нефтената промишленост в отдел „Химия“ към бившия Държавен комитет по планиране. От 1981 до 1985 г. работи в ЦНИО ГСМП, от 1987 г. в Министерството на химическата промишленост и до пенсионирането си през 1990 г. е заместник-директор по научната част в Института по битова химия към СО „Верил“ в Плевен. През 1996–1998 г. е член на Управителния съвет на приватизираното акционерно дружество „Плама“ в Плевен.

След постъпването си в НИИТИГ Р. Радев изследва свойствата и химичния състав на нашите нефтове и разработва технологии за преработването им. Той е

един от водещите автори на технологията и предложенията за изграждане на съвременна тръбно-вакуумна инсталация за преработване на тюленовския нефт в НПЗ „Л. Таджер“ в Русе и пълно технологично изследване на долнодъбнишкия нефт, разработването на технологичната схема и обосновката за изграждане на Нефтохимическия комбинат в Плевен (АД „Плама“). От 1965 г. организира лаборатория и съвместно с колеги от БАН започва да развива нова област на научни изследвания – разработване на катализатори и адсорбенти за нефтопреработването. Под негово ръководство е обосновано построяването на цех за катализатори в „Нефтохим“ в Бургас и цех за производство на киселинно активиран гранулиран бентонитов адсорбент в ДМП „Родопи“ в Кърджали.

Рашко Радев има значителен принос за бързото развитие на високоефективно нефтопреработване и нефтохимия у нас. Той участва активно в международното сътрудничество в областта на нефтената промишленост. Автор и съавтор е на над 80 научни публикации и авторски свидетелства, справочници по техническите изисквания и методи за изпитване на нефтопродуктите и на юбилейната книга „40 години Лукойл-Нефтохим“. Той е един от основателите на Дружеството на нефтохимиците в България и негов дългогодишен председател и член на Управителния съвет. Активно участва в дейността на Съюза на химиците в България и Сдружението на експертите в България по екотехнологии.

Седемдесет и петата годишнина на колежата Радев е приятен повод да го поздравим и да му пожелаем здраве, благоденствие и дълголетие.

М. Цонев

СТ.Н.С. I СТ. ДН ЮРИЙ НИКОЛАЕВ СТЕФАНОВСКИ НА 70 ГОДИНИ

Юрий Николаев Стефановски е роден на 21.10.1934 г. в София в семейство на руски емигрант. Завършва средното си образование през 1952 г. в 20-то основно училище „Тодор Минков“ в София. През 1957 г. завършва висшето си образование – специалност „Органична химия“ на научно-производствения профил на Физико-математическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. Същата година постъпва на работа в съществуващия тогава Химически институт на БАН като технически помощник в лабораторията на професор Димитър Шопов. През 1958 г. е химик в лаборатория „Органичен синтез“. От 1960 г. институтът се преименува в Институт по органична химия, където Ю. Стефановски пре-

минава последователно през всички длъжности до научен сътрудник I степен.

През 1959 г. Ю. Стефановски специализира в Унгария в Лабораторията на проф. Р. Богнар от Университета в гр. Дебрецен, където прави съществени приноси в синтеза на флавоноидите. Дълбока дияра оставя и сътрудничеството с Лабораторията на известния унгарски учен Габор Фодор, където се раждат изследванията върху връзката конфигурация, конформация и оптична активност. Тези изследвания почиват върху един метод на Брюстер, свързващ големината на оптичното въртене с абсолютната конфигурация и предпочетената конформация на органичните съединения. Те позволяват на Ю. Стефановски да определи абсолютната конфигурация на голям брой конформационно неподвижни оптически активни съединения. Тези работи са широко цитирани в литературата.

През 1967 г. защитава успешно кандидатска дисертация на тема „Синтеза и стереоспецифични превръщания на някои диалкиламида на бета-аминокиселини“ под ръководството на академик Б. Куртев, а от 1969 г. е старши научен сътрудник II степен. Изследванията са в областта на алдолните реакции, тяхната стереохимия и механизъм. Създадени са методи за синтез на бифункционални диастереомерни съединения и са изучени техните стереоселективни и стереоспецифични превръщания.

През 1989 г. Ю. Стефановски защитава дисертация за научната степен „Доктор на науките“ на тема „Някои проблеми на стереохимията и механизма на реакцията на Михаел“ и е избран за старши научен сътрудник I степен. Изследванията върху тази реакция са основни в работата на Ю. Стефановски. „Реакцията на Михаел“ е една от основните реакции за създаване на въглерод-въглеродни връзки и е широко използвана в органичния синтез. Ю. Стефановски изучава щателно стереохимията и механизма на тази реакция и влиянието на реакционните условия върху нейното протичане и стереохимия на продуктите в желаната посока. Успехите в тази област правят групата на Ю. Стефановски търсен партньор за два последователни проекта с Лабораторията на проф. Р. Волф от университета „Пол Саба-тие“ в Тулуза (Франция).

Като ученик на акад. Б. Куртев, Ю. Стефановски като че ли споделя неговата административна заетост. Години наред той заема длъжността завеждащ лаборатория „Органичен синтез“ и оглавява последователно лабораториите „МОЕРОС“ и „Органичен синтез и стереохимия“. В последните 10–15 години той е ръководител на секция „Органичен синтез и стереохимия“. В периода 1984–1988 г. е научен секретар на Единния център по химия при БАН, а от 1988 г. няколко години е зам.-директор на Института по органична химия с Център по фитохимия (ИОХЦФ). От 1995 г. за два мандата е директор на

Института по органична химия – до 2004 г. Дълго време е председател на Съвета на директорите на химическите институти при БАН, един мандат е член на Управителния съвет на БАН и два мандата – член на Общото събрание на БАН. В своята административноорганизационна дейност Ю. Стефановски се проявява като добър и справедлив администратор.

Педагогическата дейност на Ю. Стефановски се ограничава в три семестъра четене на лекции по органична химия и теория на химичния строеж и реакционна способност на органичните съединения.

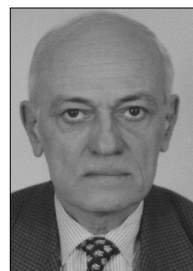
Професионализмът и високата ерудиция на Ю. Стефановски го правят търсен рецензент при защити на дисертации и хабилитиране. Бил е член на Специализирания съвет към ВАК по „Технология на органичния синтез и горива“. Член е на Научния съвет на ИОХЦФ и на Специализирания съвет по органична химия и органична технология към ВАК. Бил е член на НС на Лабораторията по биофизика и на Института по микробиология при БАН. Избран е многократно за член на експертни комисии по проблемите на производството на химически реактиви и чисти и свръхчисти вещества. Участвал е и в комисии за регионално сътрудничество на Единния център по химия в рамките на държавния план. Бил е член на организационни комитети на няколко крупни международни мероприятия у нас. Член е на Националната комисия по химия на ЮПАК.

За приноси към БАН е носител на значката „Отличник на БАН“, а за приноси в науката – на орден „Кирил и Методий“ II степен.

Честит юбилей!

Л. Витева

ЧЛ.-КОР. ПРОФ. ДН ЛЮБОМИР АНТОНОВ БОЯДЖИЕВ НА 70 ГОДИНИ

Проф. Любомир Бояджиев е роден на 16.11.1934 г. в гр. София. Средното си образование завършва с отличен успех в гр. Русе. През 1952 г. е приет за студент по специалността „Индустриална химия“ на тогавашната Държавна политехника (сега Университет по химична технология и металургия, София), която завършва през 1958 г. също с отличен успех. До края на 1959 г. той работи като инженер-технолог в промишлеността, след което чрез конкурс е приет в Химическия институт на БАН. В 1968 г. защитава кандидатска дисертация и през 1969 г. се хабилитира. В периода 1977–1987 г. той е и преподавател в Химическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. Специализирал е в Института по инженерна химия, Тулуза, Франция (1966) и

във Вашингтонския университет, гр. Сиатл, САЩ (1975). В 1982 г. защитава научната степен „Доктор на техническите науки“, а през 1984 г. е избран за професор. От 1995 г. е член-кореспондент на БАН.

Проф. Л. Бояджиев е научен секретар на БАН (1979–1982 г.); заместник-директор на ЕЦ по химия (1985–1988 г.) и директор на Института по инженерна химия на БАН (1990–1992 г.).

Проф. Л. Бояджиев работи в областта на процесното инженерство и в частност върху теорията на разделителните и преносните процеси в многофазните системи, приложението на моделирането и компютрите в химическата промишленост. Публикувал е над 120 научни труда, предимно в реномирани международни научни списания, които са намерили широк международен отзвук (над 800 цитата). Изнесъл е повече от 130 доклада и лекции на международни и национални научни мероприятия. Съавтор е на две монографии, една от които ‘Membrane separation technology’ е издание на Елзевир в САЩ. Като гост-професор чете специализирани университетски курсове на студенти и докторанти в: Политехниката в Тулуза (1973, 1993–1994), Монреалската политехника, Канада (1983), Университета Париж-Норд (1992), и Токийския технологичен институт (1995). В качеството си на специалист в областта на разделителните процеси изнася по покана лекции в университетски и изследователски центрове в: Карлсруе, Бохум, Дрезден, Делфт, Каен, Страсбург, Руан, Жирона, Барселона, Порто, Манчестър, Лондон, Чикаго, Бъркли, Боулдер, Атина, Прага, Грац, Братислава, Москва, Шанхай, Далянь, Киото и др.

Проф. Л. Бояджиев е член на CHISA и ACHEMA International advisory panels, на редакционните колегии на четири научни списания, две от които са чуждестранни. Той е съосновател и първи председател на Българското инженерно-химично дружество (1993–1999 г.).

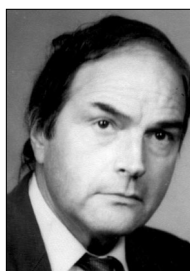
Проф. Л. Бояджиев е ръководил или участвал в над 50 научно-приложни разработки, съавтор е в 22 изобретения и два патента в чужбина, един от които е продаден на фирмата Henkel Corp. (САЩ). Разработените под негово ръководство сепарационни процеси и технологии като „Аромекс“, „Фитекс“ и др., отнасящи се до извличането и разделянето на ценни или токсични вещества от различни източници, са приложени в различни наши предприятия.

През целия свой активен творчески период проф. Л. Бояджиев развива всестранна научноорганизационна дейност; организира създаването на профила „Химична кибернетика“ към ХФ на Софийския университет, след завръщането си от САЩ поставя началото на практиката в БАН на финансиране на науката по изследователски проекти, т.нар. „Система на проектите“, по-късно широко възприета в страната, ръководи докторанти и специализанти.

Проф. Л. Бояджиев е двукратен носител на почетния знак на БАН „Марин Дринов“ и е удостоен с редица държавни отличия.

Г. Кючуков, Г. Ангелов

СТ.Н.С. Д-Р АТАНАС НАКОВ ПАЛАЗОВ НА 70 ГОДИНИ

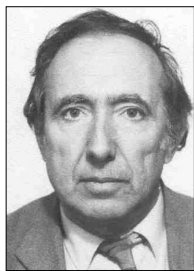
Атанас Накров Палазов е роден на 16 ноември 1934 г. в София. Завършва строителен техникум през 1953 г. През 1957 г. завършва висше образование във Физическия факултет на СУ „Климент Охридски“. Работи една година като учител по физика в средно политехническо училище и една година като технолог в Оптико-механичен завод в София. От 1959 г. постъпва в Института по органична химия на БАН. През 1963 г. е избран за научен сътрудник, а през 1969 г. защитава кандидатска дисертация. През 1973 г. специализира в Университета „Джонс Хопкинс“ в Балтимор (САЩ). От 1975 г. е старши научен сътрудник. От 1991 г. в продължение на 10 години продължава научната си дейност в Anglo-American Research Laboratories в ЮАР.

Атанас Палазов е пионер в България при използването на инфрачервената спектроскопия за изследвания в областта на адсорбцията и катализа. Той е признат учен за приноса му в изясняване на природата на химическата връзка при адсорбцията и превръщанията на въглеводороди върху повърхността на нанесени метални катализатори и е основоположник на лабораторията „Катализ върху нанесени метали“ в Института по катализ на БАН. Съществен принос има и в изясняване на природата на химическата връзка на водород, кислород и въглероден оксид с повърхността на метали и механизма на химични процеси с участието на тези вещества в каталитични реакции. Авторитетът му като учен е признат с избора му за национален координатор на многонационалната научноизследователска програма „Синтез и превръщане на въглеводороди“. Съществен принос има и в създаването на редица катализатори за химическата промишленост в страната.

Автор и съавтор е на над 70 научни публикации и над 10 патента, научната му продукция е цитирана повече от 500 пъти. Висока оценка за работата му като учен е държавната награда орден „Кирил и Методий“.

Г. Кадинов, Ч. Бонев

ПРОФ. ДН СТЕФАН ЛЮБОМИРОВ СПАСОВ НА 70 ГОДИНИ

Стефан Любомиров Спасов е роден на 29 ноември 1934 г. в София. Завършва софийската Втора мъжка гимназия (1952 г.) и Висшия химико-технологически институт – София (1958 г.) като отличник-първенец на випуска. Същата година постъпва на работа като химик в секция „Органична технология“ на тогавашния

Химически институт при БАН. През 1961 г. е избран за научен сътрудник към вече създадения Институт по органична химия. През този период С. Спасов работи по традиционната тематика за ръководената от акад. Г. Ранков секция, а именно изследване на растителни масла и мазнини с оглед подобряване на техните качества. През 1963–1965 г. работи над кандидатската си дисертация, отнасяща се до присъединяване на електрофилен бром към ацетиленови съединения (научен ръководител ст.н.с. I ст. Ат. Йовчев; защитена 1968 г.).

Съществена промяна в научните интереси на Спасов настъпва след специализацията му през 1965–1966 г. при известния учен проф. Джон Робертс в Калифорнийския технологически институт, САЩ, в областта на приложението на спектроскопията на ядрения магнитен резонанс (ЯМР) в органичната химия. По това време вече се осъзнава огромното значение на този метод за химията, но той е все още не много популярен в Европа, до голяма степен поради сравнително скъпата апаратура. Успех за българската наука е, че в края на 1966 г., в резултат на усилията на ръководството на Института по органична химия, е доставен първият за страната ЯМР спектрометър (60 MHz). С това се поставя началото на първата у нас ЯМР лаборатория, която обслужва практически учени и други специалисти от цялата страна и запазва водещата си роля и досега. С. Спасов е ръководител на лабораторията от създаването ѝ до края на 2004 г., като организира както научната, така и сервизната дейност и подготовката на кадри. По такъв начин той е пионер на внедряването и разпространението на ЯМР метода у нас. С. Спасов участва активно в доставянето и пускането в действие на закупения по проект с ПРООН-ЮНЕСКО модерен за времето си (1981 г.) многоядрен импулсен ЯМР спектрометър, който и досега остава водещ апарат у нас.

През 1971 г. С. Спасов е избран за ст.н.с. II ст. в ИОХ БАН. През 1982 г. става доктор на химическите науки, а през 1983 г. е избран за професор по органична химия в същия институт. През 1983–1989 г. е ръководител на секция „Физични методи“ към същия институт, а след това до 2004 г. на отделената се като самостоятелно звено лаборатория „ЯМР спектроскопия“.

През последните 40-ина години основните научни интереси на С. Спасов са в областта на приложението на ЯМР спектроскопията, както и на други спектрални, теоретични и химични методи за структурен и стереохимичен анализ на органични съединения. Въз основа на параметри от протонните и C-13 ЯМР спектри той предлага удобни и надеждни правила за определяне на относителните конфигурации на диастереоизомерни съединения. Съвместно с учени от други звена на ИОХЦФ и извън него, проф. С. Спасов допринася активно за установяването структурата и стереохимията на редица нови природни съединения от типа на алкалоиди, терпеноиди, иридоиди, антибиотици и др., главно чрез съвременни ЯМР методи.

Научната продукция на проф. С. Спасов е отразена в повече от 135 оригинални научни публикации, отпечатани предимно в реномирани международни и чуждестранни научни списания. Трудовете му са цитирани в над 500 чужди работи. Той е съавтор и на две научни книги: „ЯМР-спектроскопия в органичната химия“ (1973; преработено издание в превод на чешки, Прага, 1981) и „Приложение на спектроскопията в органичната химия“ (1978). Тези книги са първи по рода си у нас и през дълъг период са използвани както за подготовка на студенти и докторанти, така и от широк кръг специалисти – химици и други.

Проф. С. Спасов е известен и като отличен преподавател и лектор. Почти 40 години той чете лекции и води семинари по физични методи в химията и по ЯМР спектроскопия в ХФ на Софийския университет, Шуменския университет, Югозападния университет и др. Бил е многократно лектор по ЯМР спектроскопия в школи в ИОХЦФ БАН, Пловдивския университет, ВХТИ – Бургас, редица ведомствени научни институти и др. Във връзка с дългогодишната си преподавателска дейност С. Спасов е избран за професор по органична химия към Химическия факултет на СУ през 1986 г. Той е бил научен ръководител на пет защитили докторанти и консултант на редица други, както и ръководител на редица специализанти и дипломанти, някои от които са вече хабилитирани учени.

Многобройни са и научните изяви на проф. С. Спасов в чужбина. Той е бил гост-лектор в Университета в Салфорд (Англия), гост-професор в Университета в Лунд (Швеция), гост-учен в Лондонския университет. Изнася лекции и доклади на редица научни форуми и по покана в университети и научни институти в Англия, Германия, Франция, Белгия, Швеция, Дания, Финландия, Полша, САЩ, Русия, Танзания и др.

Проф. С. Спасов е бил национален представител в Комисията по молекулярна структура и спектроскопия към IUPAC, а понастоящем е член на тази организация. Дългогодишен член е на СНС по органична химия и органична технология към ВАК, както и на НС на ИОХЦФ БАН (председател 1999–2004 г.).

За научните си и преподавателски постижения проф. Стефан Спасов е награден със значка на отличие на БАН, държавни медали „Климент Охридски“ и „1300 г. България“, орден „Кирил и Методий“ I степен и др.

Седемдесетгодишнината на проф. дн Стефан Спасов е приятен повод да му пожелаем много здраве, щастие и нови творчески успехи!

С. Симова, Б. Чорбанов

Съюзът на химиците в България честити навършени кръгли годишнини на следните свои членове:

Цвятко Николов Бояджиев	(5.08.1919 г.)
Димитър Георгиев Еленков	(4.11.1919 г.)
Михаил Маринов Будоров	(2.09.1924 г.)
Светла Найденова Райчева	(29.08.1929 г.)
Найден Христов Найденов	(1.10.1929 г.)
Рашко Илиев Радев	(16.12.1929 г.)
Бисерка Илиева Самунева	(25.07.1934 г.)
Румяна Стефанова Величкова	(3.08.1934 г.)
Васил Георгиев Берберски	(23.08.1934 г.)
Мария Димитрова Димова	(23.08.1934 г.)
Николета Ангелова Касабова	(19.08.1939 г.)
Симеон Симеонов Попов	(30.10.1939 г.)
Божана Георгиева Желязкова	(13.11.1939 г.)
Лиляна Първанова Павлова	(14.07.1944 г.)

Предстоящо

СЕДМИ ЕВРОПЕЙСКИ КОНГРЕС ПО КАТАЛИЗ EUROCAT-VII

Седмият европейски конгрес по катализ EuroCat-VII ще се проведе под патронажа на президента на Република България г-н Георги Първанов в София между 28 август и 1 септември 2005 г. под името: „Катализът за по-богато и екологично чисто общество“. Събитието се организира от Клуба на българските каталиници и Гръцкото каталитично дружество. Съорганизатор на конгреса е Институтът по катализ при БАН.

За контакти: Проф. дн Л. Петров, Председател на организационния комитет, EuroCat-VII, Институт по катализ, БАН, 1113 София. Тел: (02) 9792551, тел/факс: (02) 9712967; ел. поща: congress@ic.bas.bg.

15-ти НАЦИОНАЛЕН СИМПОЗИУМ „ПОЛИМЕРИ-2005“

На 6 и 7 октомври 2005 г. в Дома на техниката в София ще се проведе 15-ти национален симпозиум „По-

лимери-2005“. Той се организира от Българското полимерно дружество към Съюза на химиците в България със съдействието на Института по полимери при БАН, Химикотехнологичния и металургичен университет в София, Химическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“, Университета „Проф. д-р А. Златаров“ в Бургас и Съюза на учените в България.

Научната програма включва: пленарни доклади (45 мин.), главни доклади (30 мин. с разискванията), научни съобщения (представени устно, 20 мин. с разискванията) и постери в следните тематични направления:

- Изследване на реакциите за получаване на полимери;
- Структура, свойства и методи за изследване на полимерите;
- Преработване на полимерите;
- Стареење, стабилизация и рециклиране на полимерите – екологични аспекти;
- Полимери със специално предназначение: за медицината, биотехнологията и екологията, адхезиви, фото-чувствителни, електропроводящи, термоустойчиви и др.;
- Природни полимерни материали: целулоза, хартия, влакна, кожа;
- Природни и химични влакна.

Пълният текст на материалите може да бъде публикуван в съюзното списание „Химия и индустрия“, като се спазят изискванията на списанието.

Таксата за правоучастие за участници, представили резюмета, включени в сборника, е 40 лв. За участници като втори и трети автори и без доклади и съобщения – 20 лв. За всеки доклад или съобщение се внася най-малко една такса за правоучастие. Заплатилите такса участници ще получат сборник с материалите от симпозиума. Студенти, докторанти и пенсионери се допускат за участие в симпозиума без да получават материалите му и талони за коктейл и кафе.

Таксата се внася в НВВ „Биохим“ – клон „Централен“, код 66086609, сметка 1018407500, Съюз на химиците в България

Крайни срокове:

- Плащане такса за правоучастие: 30.06.2005 г.
- Представяне на резюметата: 30.06.2005 г.

Получените в срок и приети за участие в конференцията резюмета ще бъдат отпечатани само след представяне на документа за платена такса за правоучастие.

Адрес за контакти: инж. Н. Найденов, Съюз на химиците в България, ул. „Г. Раковски“ № 108, 1000 София, тел. (02) 9875812, факс (02) 9879360, ел. поща: chem@fnts-bg.org.

Нови книги

ЕДНА ВЕЛИКОЛЕПНА КНИГА

Инструментален анализ

Г. Д. Крисчън, Дж. Е. О'Рейли

Университетско издателство „Св. Климент Охридски“
(превод от английски под редакцията на
акад. Панайот Бончев)
София, 2003 г., 1023 стр.

У нас се е наложила практиката едва ли не всеки ръководител на катедра да пише учебник по дисциплината, по която чете своя лекционен курс. Това съвсем не е световна практика. В областта на химията, а и в други природни науки, са добре известни учебници, които са основни учебни помагала за голям брой университети в различни страни. Като пример бих посочил учебника по физикохимия на Аткинс или претърпелия вече 6 издания на Нобеловия лауреат Уилкинсън и на световно известния американски учен Котън по неорганична химия.

Книгата, за която ще стане дума, е уникална както по своя замисъл, така и по своето съдържание. Освен че съдържа 25 глави, тя е дело и на 27 автори – всепризнати авторитети в своята научна област от САЩ, Канада и Австралия.

Г. Крисчън и Дж. О'Рейли са извършили едно огромно дело не само с подбора на авторите и на съдържанието, но и чрез постигнатата хармония и съразмерност между тези 25 глави на тази огромна по обем и богата по съдържание книга.

Заслужава възхита и идеята на един ентузиазизиран колектив от висококомпетентни химици-аналитици да направи достояние и на българския читател тази превъзходна книга.

Заглавието предполага, че книгата ще е от интерес главно на химиците-аналитици. Но те са само част от очакваните читатели. Според мен тя представлява не само несъмнен интерес за всеки химик, чиято практика е свързана с експерименти. Нещо повече, част от главите са от по-голям интерес за физици, геолози, биолози и за редица специалисти, които ползват различни аналитични методи. Основните глави са както следва: Въведение в аналитичните методи, Потенциометрия, Полярография и волтаперометрия, Кулонометрия и електрогравиметрия, Кондуктометрия и осцилометрия, Въведение в спектралните методи, Ултравioletова и видима абсорбционна спектрофотометрия, Инфрачервена и Раманова спектроскопия, Молекулна флуоресценция и фосфоресценция, Пламъково-емисионна, атомно-абсорбционна и атомно-флуоресцентна спектроскопия, Емисионна спектроскопия, Ядрено-магнитна резонансна спектроскопия, Спектроскопия на електронния парамагнитен резонанс, Рентгенова спектрометрия, Електронна спектроскопия, Масспектрометрия, Термични и

калориметрични методи на анализ, Кинетични методи, Радиохимични методи на анализ, Процеси на разделяне, течно екстракция, твърдо- и течно-фазова хроматография, Газова хроматография, Въведение в аналоговите вериги и схеми, Цифрови електронни устройства, преобразуване на данни, микрокомпютри, Автоматизация на аналитичната химия. Книгата завършва с 4 приложения и подробен предметен указател.

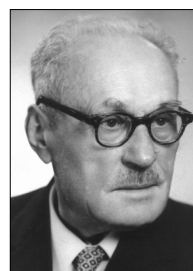
Голямо достойнство на това огромно и в твърде голяма степен енциклопедично учебно помагало е, че в края на всяка глава е посочена и допълнителна литература. Дава се възможност на студента, докторанта или изследователя да разшири познанията си (нещо малко вероятно за студента, но не съвсем изключено). Дадени са и задачи за проверка на усвояването на текста. Много полезна е идеята на колектива да допълни посочената литература с допълнителни източници, по-известни и по-достъпни за българския читател. Тук според мен, има малки пропуски, но в последна сметка колективът, осъществил превода (акад. П. Бончев, доц. Б. Желязкова и проф. Ив. Кулев), има своето право на избор.

Специално бих искал да подчертая, че преводът е практически безупречен. Извършен е с прецизност на химика-аналитик и с отлично познаване на терминологията и на химическата номенклатура. Лично за мен, появата на книгата „Инструментален анализ“ в превод на български език е едно събитие в професионалната практика на българския химик-аналитик и химик-експериментатор. Без съмнение това е един много съществен принос в общите ни усилия за модернизирание на химическото образование и на експерименталните изследвания у нас.

Д. Клисурски

In memoriam

АКАДЕМИК ДИМИТЪР ИВАНОВ – 110 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО МУ

През октомври 2004 г. се навършиха 110 години от рождението на академик Димитър Иванов.

В лицето на акад. Димитър Иванов българската химия има един от своите най-ярки представители. Той е дългогодишен професор по органична химия и ръководител на катедра „Органична химия“ при Софийския университет, ръководител на лаборатория „Органична химия“ при Българската академия на науките. Няколко поколения български химици се обучават по неговия забележителен учебник по органична химия. Проф. Д. Иванов е действителен член на БАН и член на Френската академия на науките. Неговите най-важни научни

постижения в областта на синтетичната органична химия се отнасят до откриването на полифункционалните органомгнезиеви реактиви и техните реакции с карбонилни съединения, наречени в научната литература „реагенти на Иванов“ и „реакция на Иванов“. Едно разклонение на тази реакция е дипноновата кондензация, наречена „реакция на Дьолак–Иванов“. Основни постижения на проф. Д. Иванов в областта на природните органични съединения са изследванията му върху състава на българското розово масло, както и етеричните масла на здравеца и лавандулата.

Д. Иванов е роден на 13 октомври 1894 г. в с. Макоцево, в семейството на свещеника Иван Стоянов. Основно образование завършва в родното си село, а гимназия – в София. Една година е учител в с.Чеканчево, Софийско. След това със стипендия на Министерството на просвещението, отпусната от котленеца Стефан Берон, той учи индустриална химия в Лион, Франция (1914/1915 уч. г.). Първата световна война прекъсва неговото следване. Той е на фронта, а в края на войната – военнопленник. След това (1919 и 1920 г.) завършва образоването си по химия в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“. На 25 ноември 1920 г. става асистент по аналитична химия. През следващата година заминава за Нанси като стипендиант на Франция. Дипломира се като инженер-химик и следващата година защитава докторска дисертация на тема „Каталитично хидрогениране и пространствено пречене: изследване на някои изомерни кетони при C9“ в Нанси (1923 г.). През периода 1924–1926 г. е асистент при проф. Захари Караогланов и работи в областта на органичната химия. На 16.03.1926 г. спечелва конкурс за доцент по органична химия и малко след това – стипендия от Рокфелеровата фондация за едногодишна специализация в лабораторията на нобеловия лауреат проф. Виктор Гриняр в Лион. Тази специализация оказва изключително полезна роля за откриване на нови насоки в химията на органомгнезиевите реактиви. В новата област Д. Иванов включва нови сътрудници – главно докторанти. Най-сполучлив е примерът с Александър Спасов, с чиято докторска работа се поставя началото на изследванията върху полифункционалните органомгнезиеви реактиви, наречени по-късно „реактиви на Иванов“. В периода 1929–1940 г. настъпват интересни промени в служебната кариера на учения. На 3.06.1929 г. Димитър Иванов е избран за извънреден професор в катедрата по органична химия. По негово предложение през 1933 г. са въведени дипломните работи по химия в Софийския университет. Положителният пример на тази инициатива на химиците дава импулс и на останалите специалности от физико-математичния факултет за въвеждане на дипломни работи при

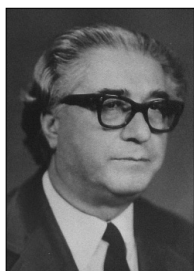
завършване на университета. От юни 1937 г. Д. Иванов е избран за редовен професор и ръководител на катедра „Органична химия“, която той ръководи до 1962 г. За учебната 1939–1940 г. проф. Д. Иванов е избран единодушно за декан на Физико-математичния факултет. През 1942 г. излиза първото издание на учебника му по органична химия. През 1946 г. е направено второ, преработено издание и в продължение на следващите 8 години учебникът претърпява още 4 издания. Дълго време този учебник бе настолна книга на студентите химици при подготовката им за изпита по органична химия и наричан в професионалната им реализация.

През 1948 г. проф. Д. Иванов е избран за член-кореспондент на БАН, а през 1961 г. – за академик. До 1972 г. акад. Д. Иванов ръководи лабораторията по органични синтети в Института по органична химия на БАН. Акад. Д. Иванов участва в различни международни конгреси и конференции. Особено признание на неговия международен авторитет е поканата на Френското химическо дружество за участие в честването на 100-годишнината на Виктор Гриняр през 1971 г. в Лион, където той изнася основен доклад от името на чуждестранните учени.

Акад. Димитър Иванов проявяваше особена индивидуалност в отношенията си с колеги и студенти. Той внушаваше изключителен респект със своята непримири-мост по отношение посредствеността, лукавството и ленността в научните среди. Неколцина от неговите опоненти успяха чрез клевети да го отлъчат за два семестра от Алма матер през метежната 1945 г. Този критичен период в неговата академична дейност не промени неговата принципност при избор на докторанти и асистенти. До края на живота си той не изневери на своя стил да издига способните студенти в докторанти и да стимулира техните творчески търсения, трудолюбие и инициатива. Така беше изградена българската научна школа по органична химия, в която се вписват имената на десетки български бележити химици – школата на Д. Иванов. Това признание на нашата научна общественост бе засвидетелствано по време на българо-френския симпозиум по органометални съединения, състоял се през 1974 г. в Трявна, родния град на патриарха на българската химия – проф. Пенчо Райков. На този симпозиум бе демонстрирано изключително уважение от всички участници към акад. Димитър Иванов по повод на неговата 80-годишнина. Една година по-късно, на 25 октомври 1975 г. Димитър Иванов скоропостижно почина. Той остави светла диря в световната наука, а неговият пример за творческо дръзновение в търсене на научната истина е следван от младите химици-органици.

Хр. Г. Крачанов

ПРОФЕСОР МЛАДЕН СПАСОВ ГЕНЧЕВ

Проф. Младен Генчев почина преди пет години, на 21 август. Той е роден в гр. Разград на 18.07.1916 г. в учителско семейство. От дете проявява подчертан интерес към книгите и музиката, както и извънредно голяма любов към природата. Завършва Русенската мъжка гимназия през 1935 г., а през 1940 г. – специалността „Химия“ в Софийския университет. Специализира по химия на комплексните съединения в университетите на Йена (1960–1961 г.) и на Грайфсвалд (1964–1965 г.) в бившата ГДР. От студент до края на живота си е възторжен почитател и последовател на професор д-р Асен Златаров, когото е познавал лично.

От 1942 г. Младен Генчев работи последователно, като: учител в Бургаската мъжка гимназия „Г. С. Раковски“, където основава първия ученически кръжок по химия на името на проф. Ас. Златаров (от този кръжок впоследствие 23 ученици са се посветили на химията, станали са видни български учени и са дали редица приноси в химическата наука); асистент във 2-ри Институт по органична химия на Софийския университет (1945–1950 г.); асистент и старши преподавател в катедрата по медицинска химия на Медицинска академия – София (1950–1963 г.); доцент и ръководител на катедра по обща и неорганична химия на Висшия педагогически институт – Пловдив (1963–1973 г.), където въвежда за пръв път редовен курс по биохимия за химици; доцент и професор, ръководител на катедра по обща и неорганична химия на Висшия химико-технологичен институт – Бургас (1973–1986 г.), където се и пенсионира.

От 1950 г. до пенсионирането си проф. Генчев работи в областта на химията на комплексните съединения. Под ръководството му са синтезирани и изучени над 300 нови комплексни съединения. Това ни дава основание да го приемем за основоположник на българската комплексна химия. Съществени са и научните му приноси в аналитичното изследване на органични съединения, каталізата, история на химията и др.

Сам и в съавторство проф. Генчев публикува над 120 научноизследователски труда, над 80 научнопопулярни

труда, 2 библиографии на творчеството на проф. Ас. Златаров, 2 учебника за висши учебни заведения по обща и неорганична химия, учебник за 11. клас на средните общообразователни училища (в 5 издания), учебник по физикохимия за химическите техникуми (в 8 издания), 2 издания на „Кратка химическа енциклопедия“ (където той е един от петте основни автори), както и книги („Комплексни съединения“ и др.) и ръководства („Ръководство за решаване на задачи по обща и неорганична химия“ и др.). Много от трудовете му са цитирани от български и чуждестранни автори. Някои негови резултати са влезли в реномирани международни наръчници, напр. „Nouveau Traite de Chimie Minerale“ (1959 г.), „Die Organische Analyse“ (1967 г.) и др.

Той патентова и внедрява в заводите „Schott“ (Йена) многоцелеви стъклен апарат за лабораторни изследвания. Има защитени 5 авторски свидетелства и внедрено рационализаторско предложение във вагостроителния завод – Бургас.

Проф. Мл. Генчев заема редица отговорни административни и обществени постове: зам.-ректор по науката на Висшия педагогичен институт – Пловдив, пръв декан на химическия факултет на Пловдивския университет, член на СНС по неорганична и аналитична химия към ВАК, секретар на Съюза на учените в Бургас (където организира две международни конференции по химия на комплексните съединения) и в Пловдив (където организира и ръководи единственото у нас провинциално научно списание, издавано на чужд език – „Натура“). Проф. Мл. Генчев е бил член и на редакционната колегия на списание „Химия и индустрия“.

За целокупната си дейност като творец в химията и общественик проф. Мл. Генчев става носител на редица ордени, медали, грамоти и други отличия.

Като пенсионер той изнася извънредно интересни сказки по различни литературни теми на сбирките на Славянското дружество – София, в чието ръководство влизаше.

Животът и делото на професор Младен Спасов Генчев ще остане като достоен пример за подражание на идващите поколения от химици.

Д. Н. Колев, С. Д. Колев